

З. П. Бакум, І. А. Дирда

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Кривий Ріг
2019

З. П. Бакум, І. А. Дирда

**ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА
СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ**

Навчальний посібник

Тернопіль
2019

УДК [378.016:811.161.2]-054.6(075.8)

Б 19

Рецензенти:

Строганова Г. М. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики навчання української мови та літератури Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Городецька В. А. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Криворізького державного педагогічного університету.

Схвалено на засіданні кафедри української мови факультету української філології Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 13 від 26 травня 2016 р.).

Рекомендовано до друку вченою радою факультету української філології (протокол № 5 від 10 грудня 2016 р.).

Бакум З. П.

Б 19 Полікультурна освіта студентів-іноземців : навч. посіб. / З. П. Бакум, І. А. Дирда. Тернопіль : Осадца Ю.В., 2019. 118 с. ISBN 978-617-7516-95-7

У навчальному посібнику подано тексти, лексико-граматичні, мовленнєво-комунікативні вправи, завдання, пов'язані з трансформацією тексту, створенням презентацій, проектів, що сприяє розвитку полікультурної компетентності іноземних студентів на основному етапі навчання української мови.

Посібник призначений для студентів-іноземців усіх напрямів підготовки, аспірантів, викладачів української мови як іноземної.

УДК [378.016:811.161.2]-054.6(075.8)

ISBN 978-617-7516-95-7

© Бакум З. П., Дирда І. А., 2019.

© ФОП Осадца Ю.В.

ЗМІСТ

Передмова	4
Тема № 1. Світова культура.....	5
Тема № 2. Виховання толерантності. Подолання стереотипів	14
Тема № 3. Глобальні проблеми людства.....	24
Тема № 4. Особливості національної символіки	32
Тема № 5. Мовленнєвий етикет	43
Тема № 6. Освіта.....	53
Тема № 7. Виховання	60
Тема № 8. Мій дім – моя фортеця.....	67
Тема № 9. Сім'я	78
Тема № 10. Мода: традиції та сучасність.....	87
Тема № 11. Мистецтво	95
Тема № 12. Соціальні інститути	108

ПЕРЕДМОВА

Сучасному суспільству властивий полікультурний характер, оскільки в ньому співіснують представники різних національностей, які мають змогу абсорбувати нові соціокультурні знання, накопичувати досвід міжкультурної взаємодії та водночас зберігати зв'язок із рідною мовою і культурою. Тому нагального в сучасній освіті є тенденція полікультурності: створення, встановлення, розвиток гармонії в стосунках між членами різних етнічних груп, вивчення традицій рідної культури, процесу перероблення цих традицій у межах нової культури, надання допомоги та підтримки представникам культур, що контактують, виховання взаємної відкритості, інтересу й терпимості.

Запропонований посібник призначений для студентів-іноземців, які володіють українською мовою на достаньому рівні та навчаються в закладах вищої освіти України.

Посібник складається з 12 тем, вибір яких зумовлений різноманіттям національностей студентів та рівнем знань української мови. Мета посібника – навчити особистість усвідомлювати певні явища в різних культурах, взаємодіяти з представниками інших національностей, активізувати знання про власний народ, навчити культурного самоаналізу, толерантного ставлення до навколишніх, прогнозуванню й попередженню непорозумінь щодо традицій, звичаїв тієї чи тієї країни.

Робота зі змістом кожної з тем передбачає виконання прелімінарних, лексико-граматичних, мовленнєво-комунікативних вправ та створення проектів і презентацій, що сприяє вільному, неупередженому спілкуванню в межах життєвих ситуацій, набуттю знань та навичок для розв'язання проблем у контексті міжкультурної взаємодії, розвитку творчих здібностей, уяви, ініціативи студентів.

ТЕМА № 1. СВІТОВА КУЛЬТУРА

Увага! Наголошуй правильно!

азіатський	зростання	планета
актуальний	історичний	представник
безліч	кам'яний	припинити
безумовно	культура	раціональний
варварство	людство	своєрідність
виокремлювати	матеріальний	сінтез
виробництво	навколишній	складник
відповідно	надбання	співтовариство
внесок	населяти	споглядальний
гігантський	національний	територіальний
живопис	неповторність	ускладнювати
загалом	нерівномірність	утворення
залучення	оригінальність	часовий
запозичувати	освіченість	

Практичне мовознавство

1. Розкрийте дужки. Поясніть свій вибір прийменника (префікса) чи сполучника.

1. (У, в) липні на дворі пусто, зате (в, у) полі густо. 2. Як (у, в)родить (в, у) житі метелиця – буде хліб (і, й) паляниця, а як (у, в)родить житець – хлібу кінець. 3. Дай землі, то (і, й) вона тобі дасть. 4. (У, в) поле не бери (і, й) дома не лиши. 5. (І, й) сонце не (в, у)сі гори освічує, хоч високо ходить (Н. тв.).

2. Прочитайте речення. Випишіть слова, у яких є буквосполучення дч, дт, тч, дц, тц, тся, шц, жц, чц, шся; запишіть їх фонетичною транскрипцією і поясніть вимову звукосполучень.

1. Я веселіше підтягнув на плечі клунок, поправив солдатського картуза і, стараючись ступати в такт косі, бадьоро пішов уперед (В. Винниченко). 2. Відчинилися двері, й до хати, задкуючи та загрібаючи соломі чобітьми, увійшли солдати, несучи на плащ-палатці щось важке, накрите шинелею (Г. Тютюнник). 3. «Дарма дмешся», – сказала Єва,

виходячи з-за ширми (Т. Шевченко). 4. Рівно об одинадцятій прогув пасажирський, рухаючись морем навскіс, білогрудий, казковий, в гірляндах рясних вогнів. 5. Важко човгаючи своїми ботфортами, старий мовчки наближається до машини (О. Гончар). 6. Особливо любить готувати юшку з риби – тато приносить йоржів та окунів, чистить сам на тертушці, а мати доводить усе до пуття, заливаючи водою та заправляючи спеціями. 7. Ось одна сиза куля боляче луснула мене по мочці вуха, друга залетіла за комір, і я відчуваю, як вона полізла по спині, кидаючи мене в дрож, і як так самовпевнено впакувалася біля пояса. 8. Собака, вправно перебираючи лапами, спершу ступав неквапно, а далі все хутчій і хутчій – до берега, до води. 9. Червоний півень самотиною стоїть на стежці, високо задерши голову (Є. Гуцало).

Прелімінарні вправи

1. Ознайомтеся з невідомими словами та прочитайте їх визначення:

1) *синтез* – поєднання, складання предметів або понять у єдине ціле;

2) *надбання* – результат роботи, який має важливе значення; те, що придбали, купили;

3) *своєрідний* – той, який має характерні особливості, не схожий на інших; незвичайний, оригінальний, особливий;

4) *безліч* – багато, велика кількість;

5) *складник* – частина чого-небудь; компонент;

6) *джерело* – те, що дає початок чому-небудь, звідки виникає щось; основа чого-небудь;

7) *власний* – свій, особистий; належний кому-небудь за правом;

8) *внесок* – що-небудь цінне, внесене в науку, літературу; особиста частина спільної роботи;

9) *ускладнювати* – робити складнішим, різноманітнішим;

10) *запозичувати* – переймаючи що-небудь, засвоювати, робити своїм надбанням.

2. Прочитайте фрагмент словникової статті з тлумачного словника («Академічний тлумачний словник» І. К. Білодіда):

КУЛЬТУРА, и, жін.

1. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. *Він, купець, що раз у раз мав діло з різним народом, їздив по чужих землях... захопився блиском та багатством європейської культури, правда, більше зовнішньої* (М. Коцюбинський).

2. Освіченість, вихованість. – *Культури йому бракує. Ой як бракує! – вирішив зять, обмацуючи руками лисніючу під оком гулю* (А. Шиян).

3. Рівень, ступінь досконалості будь-якої галузі господарської або розумової діяльності. *Технічний прогрес значно підвищить вимоги до культури виробництва.*

4. Розведення, вирощування якої-небудь рослини або тварини; культивування. *Він перший в історії плідництва став працювати над горобиною і домогся того, що ввів цю досі дику рослину в культуру.*

5. Мікроорганізми, вирощені в лабораторних умовах у живильному середовищі. *Не чіпайте цього флакончика. У ньому культура менінгококів* (І. Кочерга).

3. Визначте значення слова «культура» в таких реченнях:

1. *Мрію я про той близький час, коли щезне різниця між селом та містом, коли всі висоти культури будуть і в селянина напхвати* (Ю. Яновський). 2. *Для боротьби з гризунами виготовляють на бульйоні у спеціальних лабораторіях культуру бактерій, яку зберігають у герметично закритих банках.* 3. *Вона дуже відрізняється від своїх ровесниць. Здається мені, що вона має культуру і в серці* (О. Кобилянська). 4. *Культура мови і слова в деяких театрах перебуває в загрозовому стані, в чому винні перш за все керівники театрів і його майстри.* 5. *Дика у тебе, волошко, натура, Що не злама її людська культура* (М. Рильський).

2. Дайте відповідь на запитання:

1. Чому є велика кількість культур у світі?

2. Які культури Ви знаєте?

3. Як Ви розумієте поняття «світова культура»?

3. Погляньте на малюнок до тексту. Що на ньому зображено? Чи можете Ви встановити належність кожного предмета або поняття до певної культури?

Ознайомлення з текстом

Світова культура

Світова культура – це синтез кращих досягнень усіх національних культур різних народів, що населяють нашу планету. Наприклад, Конфуцій, Моцарт, Шекспір, Тарас Шевченко сприймаються не як представники національних культур, а як найкращі представники людства загалом. Вважається, що вони вийшли силою свого таланту за межі національних культур, зробили те, що є актуальним поза територіальними й часовими рамками.

Своєрідність національної культури, її неповторність та оригінальність виявляються як у духовній (мова, література, музика, живопис, релігія), так і в матеріальній (традиції виробництва, праці, ведення господарства) сферах життя й діяльності народу. Можна виокремити такі національні культури: українська, китайська, турецька, алжирська, марокканська та ін.

Національна культура є не тільки складником, а й джерелом світової культури. Кожен народ, створюючи власну національну культуру, робить внесок у світову культуру, здійснюючи за її допомогою зв'язок із навколишньою природою та іншими народами. У результаті такого спілкування відбувається взаємне культурне збагачення. Як наслідок – різні культури розвиваються, ускладнюються, урізноманітнюються.

Національна і світова культури тісно взаємопов'язані між собою, бо без розвитку національних культур, залучення етнічних багатств розвиток світової культури припиниться. Становлення національної культури відбувається під впливом світової: запозичуються сюжети, образи, мистецькі стилі, але змінюються відповідно до традицій етносу. Отже, розвиток світової і національної культури є взаємозумовленим.

Дослідження науковців свідчать, що в період кам'яного віку (близько 10 тис. років до н.е.) на всій території нашої планети, де мешкали люди, було утворено єдине гігантське співтовариство, у якому постійно відбувався обмін фізичними та поведінковими рисами. Але перехід до варварства, а потім цивілізації призводить до нерівномірності в розвитку культур.

Відмінність соціальних умов, за яких складалася та чи та історико-культурна спільнота, особливості її історичного шляху, безумовно, позначились на культурі. З плином історичного часу велику роль у культурному житті народів починає відігравати політичний чинник, утворення держав і встановлення кордонів. Виникнення самостійних держав сприяло зростанню самосвідомості народів, розвиткові культури, що прискорювали формування традицій, мови, особливостей мистецтва. Зазначені чинники сприяли становленню величезної кількості самобутніх культур.

Так, найстародавнішою культурою світу вважають культуру Сходу (Китай, Індія, Японія та інші азійські держави). Східний стиль мислення характеризується споглядальним, спокійним ставленням до світу. Дотримується принцип невтручання в природу, обожнюється все живе. На перший план виступає етичний і моральний бік життя. Культура країн Стародавнього Сходу притаманна для суспільства традиційного типу. Це таке суспільство, яке протягом тривалого часу зберігає традиції, які відтворюють основні соціально-економічні відносини. Культура Заходу (країни Європи та Північної Америки) з'явилася пізніше за культуру Сходу. Особливістю західної культури є виникнення науки та широке впровадження її результатів, тому світогляд людини окресленої культури відрізняється від східної. Важливим для культури Заходу є динаміка та розвиток усіх аспектів життя. Основна ідея Заходу – це політична свобода та раціональне мислення.

Лексико-граматичні вправи

1. Доберіть із тексту прикметники. Визначте рід, число, відмінок та закінчення в дібраних словах.

2. Випишіть із тексту прикметники, розподіливши їх за числами, а в однині – за родами (чоловічий, жіночий, середній). Визначте їх формальні граматичні показники.

3. Знайдіть прикметники в найвищому ступені порівняння. Назвіть вищий ступінь порівняння цих прикметників.

4. Виокремте у тексті слова, пов'язані з темою «Культура». Складіть з ними речення.

5. Подайте визначення таким словам: *планета, людство, актуальний, зв'язок, стиль, спільнота, традиція*.

6. Доберіть синоніми до слів із тексту: *представник, талант, своєрідність, джерело, різноманітний, багатство, вплив, мешкати, гігантський, шлях, народження, світогляд*.

7. Випишіть із тексту іменники, що походять від поданих дієслів: *досягати, спілкуватися, збагачувати, розвивати, впливати, утворювати, зростати, формувати*.

8. Запропонуйте якомога більше прикметників до таких іменників: *культура, нація, традиція, особистість, спільнота*.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання до тексту та виконайте завдання.

– У чому полягає сутність поняття «світова культура».

– Подайте визначення поняттю «національна культура». Які її особливості?

– Що відбувається в результаті спілкування представників різних націй?

– Як пов'язані світова та національна культури?

– Доберіть приклади обміну надбаннями між культурами.

2. Розкажіть про культуру Сходу, використовуючи такі слова та словосполучення: *ставлення до світу, невтручання в природу, традиційний*.

3. Назвіть сучасні зміни в культурі Вашого народу / нації? Чи можете Ви назвати чинники цих змін?

4. Проілюструйте значення висловлення у діалозі: *1) Ми різні – зовнішність, погляди, звичаї. Але почуття та емоції – безнаціональні*.

*Радість, смуток, страх не мають національного забарвлення;
2) Культура нації живе у серцях та душах її носіїв.*

Трансформація тексту

1. Розподіліть текст на композиційні частини. Визначте мікротему кожної з них, дайте назву.
2. Складіть питальний (тезовий) план до тексту.
3. Складіть розгорнутий тезовий план до тексту.
4. Доберіть тези до кожної рубрики плану.
5. Перекажіть текст за створеним Вам планом.

Самостійна робота. Аудіювання

1. Прослухайте текст.
2. Випишіть ключові слова та словосполучення.
3. Дайте означення таким поняттям: *міф, фетишизм, тотемізм, анімізм, чаклунство, знахарство*.
4. Дайте відповідь на запитання:
 - Що є основою для традиційної культури Африки?
 - Які важливі аспекти культури континенту?
 - Для чого служать міфи в африканській культурі?
 - Які є форми вираження міфу?
 - Що є спільним для різних культур Африки? Назвіть ці ознаки.
 - Чому культ предків має велике значення для африканців?
 - Поясніть значення понять «знахарство» та «чаклунство»? Яка різниця між цими формами традиційних релігій?
 - Що є символічним елементом життя африканського населення в деяких культурах континенту?
5. З огляду на традиції Вашої культури встановіть, що є спільним та відмінним у порівнянні з культурою Африки.
6. Прослухайте текст ще раз. Запишіть стислий переказ.

Культура народів Африки

Традиційні культури народів Африки мають свою специфіку, що ґрунтується на їхній орієнтації на минуле. Традиційне африканське

мислення виокремлює тільки сьогодення і минуле, яке сприймається зовсім по-іншому, ніж у сучасній європейській культурі. Для африканської культури важливе усвідомлення людиною свого власного існування в теперішньому та з огляду на минуле. Ця орієнтація на минуле знаходить своє вираження в різних сферах традиційних культур Африки: у сфері релігійних вірувань і обрядовості, у сфері усної літератури, у сфері мистецтва.

Основним елементом африканської культури є міфи. Африканські міфи пояснюють виникнення світу, відносини між людиною і надприродними силами, походження перших людей, рас, народів, освячують суспільний лад тощо.

Форми вираження міфу не обов'язково набувають оповідальної форми, міф насамперед виражається в ритуалі й обряді. Можна вибудувати низку форм вираження міфу згідно з таким ієрархічним порядком: від усного викладу, адресованого публіці, до «мови мовчання» через «мову аналогій»: музику, ритм танцю, картину, метафору, символ. Міф ніколи не містить всієї істини, звідси безліч різних його версій, що пояснює і визначене різноманіття культур Африки в їх єдності.

Провідними рисами культур Африки є такі: фетишизм – своєрідна форма поклоніння культовим предметам (предмети, що наділяються надприродними властивостями); тотемізм – зазвичай образ тварини (крокодил, змія, леопард) – тотем, який служить і символом спільності із живою природою, і об'єктом сакрального шанування; анімізм – віра в душі і духів. Наприклад, відповідно до вірувань народів Нігерії, перевтілення (реінкарнація) душі померлого не може відбутися доти, поки не зникне трупний запах: вважається, що для цього повинно пройти сім років. З-поміж найбільш зрілих форм африканських анімістичних вірувань, в утворенні яких брали участь і окремі тотемічні елементи, виокремлюється культ предків. Віра в те, що померлі впливають на життя своїх нащадків і служать гарантами їхнього земного благополуччя, є характерною рисою більшості традиційних релігій Африки. Обряди, вчинені на честь родичів, що

пішли, займають чи не найвизначніше місце в культовій практиці багатьох африканських народів.

Становлять інтерес такі форми африканських традиційних релігій, як знахарство і чарівництво, що дуже міцно зліті з іншими віруваннями. За уявленнями африканців, відуни володіють вродженою шкідливою силою, субстанцією, що дозволяє їм наводити псування, не роблячи магічних обрядів, не застосовуючи заклинань, не вживаючи зілля. Іншими словами, акт знахарства – це психічний акт, акт свідомості. Чаклунство ж – це сукупність магічних обрядів, прийомів, способів, за допомогою яких віруюча людина прагне вплинути на інших людей, явища природи, хід подій. Чаклунство може бути добродійним, спрямованим на благо громади, чи ж завдавати шкоди людям. Шкідливе чаклунство й називається «чарівництвом», а люди, що займаються шкідливим чаклунством, – «чарівники».

І нарешті, загальним для традиційних релігій Африки є обряди й ініціації, що являють собою ритуальний символічний елемент життя суспільства на ранніх сходах їхнього розвитку. Проходження кожним африканцем відповідного етапу життєвого циклу супроводжують різні обряди, пов'язані з його народженням, змушнінням, одруженням, народженням його дітей, настанням старості і, нарешті, смертю. Усі ці обряди більшою чи меншою мірою забарвлені релігією, що припускає елементи карнавальності. У деяких африканських народів ініціації стали частиною системи таємних і напівтаємних товариств.

ТЕМА № 2. ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ. ПОДОЛАННЯ СТЕРЕОТИПІВ

Увага! Наголошуй правильно!

агра́рний	іде́нтичність	поспі́шний
безпосе́рédній	конфесі́йний	почуття́
визна́ння	надмі́рний	презир́ство
відштовхува́ння	наспра́вді	прожива́ти
віросповідáння	неминúчий	різномані́тність
властíвий	неможли́во	світóглядний
встанóвлювати	однорíдний	співіснóвати
грунтóвний	остатóчний	споконві́чний
замі́сть	остері́гатися	станóвище
запобі́гання	підтрíмувати	стереотíп
зблíження	поверхне́вий	суспі́льство
зна́чимість	подолáння	терпíмість
з óгляду	позбува́тися	трапéза
зусíлля	полі́шення	уніка́льність

Практичне мовознавство

1. З'ясуйте вимову звуків [е], [и] у поданих словах. Згрупуйте слова відповідно до вимови й заповніть таблиці, подані нижче.

Чекати, невістка, вершники, привезли, виплету, сестри, учителі, ледащо, пелюстка, пелюстковий, вилетів, берізка, степ, вибери, примерзлий, постелити.

[е]	[е и]	[и е]

Швидко, сидіти, директор, дівчина, дикун, вилетів, набирати, залізниця, лимон, лис, помилка, вишневий, слизькі, обличчя, просимо.

[и]	[и е]	[е и]

2. Прочитайте слова зі звуком [ч], не допускаючи його пом'якшення:

Ніч, меч, багач, обруч, ткач; ключик, курча, панчохи, бачок, чудовий; підручник, водичка, річка, блюдечко, сонячний.

Прелімінарні вправи

1. Співвіднесіть слова-синоніми. Подайте визначення запропонованим лексичним одиницям.

суспільство	а) особливість
толерантність	б) громада, спільнота
співіснувати	в) шанування
поліпшення	г) шаблон, штамп
контакт	г) корінний, одвічний
ідентичність	д) ідея, думка
споконвічний	е) зв'язок, відносини
уявлення	є) вдосконалення
стереотип	ж) терпимість, доброзичливість
презирство	з) зневага, цинізм
повага	и) співжити

2. Складіть речення з поданими словами лівої колонки.

3. Дайте відповідь на запитання та виконайте завдання:

– Як Ви розумієте значення поняття «толерантність»?

– Проілюструйте приклад толерантного ставлення до людини поважного віку, вагітної жінки, людини з вадами зору тощо.

– Чи відрізняється Ваша відповідь від інших студентів, представників певної культури?

– Подайте визначення поняттю «упереджене ставлення». У чому воно може виявлятися?

4. Погляньте на малюнок до тексту. Що на ньому зображено? До якої національності належать ці люди? Які стереотипні уявлення проілюстровано на малюнках? Чи згодні Ви з цим?

Ознайомлення з текстом

Толерантність та упереджене ставлення

Жодне суспільство не є й не може бути однорідним, тому що кожне суспільство складається з людей, різних не тільки з огляду

їхнього етнічного походження, віросповідання, політичних поглядів, але й віку, статі, інтересів, виховання, матеріального становища тощо.

Якість будь-якого суспільства залежить від здатності людей співіснувати одне з одним, від того, чи сприймають вони одне одного, чи поважають та підтримують, чи навчаються одне від одного, чи об'єднують свої зусилля в ім'я загального добра, для постійного поліпшення свого матеріального й духовного життя. В умовах соціальної різноманітності дуже важливо встановити культуру миру, що неможливо без виховання почуття толерантності.

На території кожної країни проживають люди різних національностей із властивими їм особливостями духовно-культурного життя. Кожна культура має свою ідентичність, унікальність. У результаті будь-яких взаємин між культурами виникають споконвічні соціальні уявлення про людей залежно від етнічних, конфесійних, світоглядних та інших відмінностей, що неминуче призводить до появи стереотипів. Відомо, що стереотипи бувають як позитивними, які ґрунтуються на повазі, визнанні й підтвердженні чужих цінностей, так і негативними, заснованими на відштовхуванні, презирстві чи навіть ненависті. Подолання стереотипу – складний і тривалий процес.

Толерантність є першим кроком не тільки до запобігання, але й до подолання стереотипів. Діалог, безпосередній контакт – це найкраще джерело інформації про інших, реальний шлях духовного й культурного зближення, інструмент розв'язання різних проблем. Крім того, це відкритість до міжкультурного спілкування, в основі якого лежить повага до особливостей іншої людини, її ідентичності.

На початковому етапі спілкування з представником іншої культури варто остерігатися формування ґрунтовного враження про цю людину або остаточних висновків, незалежно від джерел інформації: офіційний документ, мас-медіа, інша людина, група осіб. Необхідно враховувати індивідуальні особливості людини, її власне сприйняття навколишнього світу, зокрема свого співрозмовника як представника іншої культури. Не можна сформулювати думку про певну культуру або народ зі спілкування лише з однією людиною.

Ось приклади стереотипних уявлень про деякі культури.

Китайці їдять майже один тільки рис. Це докорінно не відповідає реальності. Китайська кухня – одна з найрізноманітніших у світі. Способи приготування страв та асортимент прянощів у Китаї вражає. Рис їдять не як основну страву, він виконує функцію нашого хліба. У ресторанах зазвичай його подають в кінці трапези на той випадок, якщо відвідувачі не наситилися. Китайська кухня – це нескінченні варіанти вибору залежно від сезону й регіону, а зовсім не рис і локшина, як вважає більшість.

Американці харчуються винятково гамбургерами. Численні ресторани швидкого харчування дійсно користуються популярністю в США, але в країні є різноманітні магазини органічної їжі в кожному місті. Відтак той, хто хоче корисно харчуватися, завжди знайде, що з'їсти. І ці невеликі крамнички здорової їжі дуже популярні з-поміж населення, незважаючи на те, що їжа там дорожче.

Українці споживають занадто багато сала. Можливо, колись це так і було, бо традиція споживання сала – це щось на зразок пристрасті італійців до пасти. Україна – аграрна країна, і колись вирощування свиней було дуже популярним у кожній сільській родині. Історично вирощувалися дуже сальні породи свиней і сало

споживалося в різному вигляді. Сьогодні, зважаючи на те, що традиція вирощування сальних порід свиней втрачена, а також те, що молодь усе ж таки все більше виступає за здоровий спосіб життя, українці вживають менше сала.

Звичайно, навіть поверхневий контакт з іншою культурою може викликати багато непорозумінь. Головне – не забувати, що всі ми люди. І замість того, щоб робити поспішні висновки, варто намагатися позбутися почуття надмірної значущості та з інтересом спробувати зрозуміти, що насправді криється за вчинками людей з іншої країни.

Лексико-граматичні вправи

1. Утворіть від поданих іменників прикметники. Складіть речення з утвореними прикметниками. *Суспільство, етнос, політика, дух, культура, толерантність, упередження, ідентичність, світогляд, стереотип, цінність.*

2. Доберіть із тексту 10 іменників в однині. Утворіть від них форму множини родового відмінка.

3. Знайдіть у тексті антоніми до таких слів: *зло, різноманітний, роз'єднувати, зникнення, подібність, неспроможність, любов, рідний, недовгий.*

4. Випишіть із тексту слова, які однаково звучать різними мовами.

5. Подайте визначення словам із тексту: *толерантність, стереотип, упередження, непорозуміння, діалог, міжкультурна комунікація.*

6. Поясніть значення словосполучень з тексту: *культура миру, духовно-культурне життя, діалог культур, індивідуальні особливості людини.*

7. Замість крапок у поданих реченнях вставте необхідні слова.
1. Кожне суспільство складається з людей, різних не тільки з огляду на їхнє ... походження, віросповідання, ... погляди, але й вік, стать, інтереси, виховання, матеріальне становище. 2. В умовах соціальної різноманітності дуже важливо ..., що неможливо без виховання почуття толерантності. 3. Толерантність є першим кроком не

тільки до ..., але й до ... стереотипів. 4. Толерантність – це відкритість до ... спілкування, в основі якого лежить повага до ... іншої людини, її ідентичності. 5. Навіть ... контакт з іншою культурою може викликати багато непорозумінь.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання до тексту:

- Що таке толерантність?
- Як можна виховувати почуття толерантності?
- Що таке стереотип?
- Якими є чинники виникнення стереотипів?
- Як можна оминати появу стереотипів?

2. Чи погоджуєтесь Ви з думкою про те, що на початковому етапі неможливо сформувати остаточне враження про людину як представника своєї культури? Чому?

3. Які стереотипи про Україну Ви мали до переїзду? Ці стереотипи були позитивні чи негативні? Що стало чинником їхнього подолання?

4. Побудуйте діалог, проілюструвавши в ньому значення поняття «толерантність».

5. Підготуйте виступ на тему «Стереотипні уявлення про мою країну».

Трансформація тексту

1. Прочитайте назву поданого вище тексту. Чи можливо на основі назви встановити, про що в ньому йдеться? Використайте одну з поданих конструкцій: *текст присвячено чомусь; текст є описом чогось; у тексті описано щось.*

2. Скоротіть речення, випускаючи малоінформативні частини.

Американці харчуються винятково гамбургерами. Численні ресторани швидкого харчування дійсно користуються популярністю в США, але в країні є різноманітні магазини органічної їжі в кожному місті. Відтак той, хто хоче корисно харчуватися, завжди знайде, що з'їсти. І ці невеликі крамнички здорової їжі дуже

популярні з-поміж населення, незважаючи на те, що їжа там дорожче.

Українці споживають занадто багато сала. Можливо, колись це так і було, бо традиція споживання сала – це щось типу пристрасті італійців до пасти. Україна – аграрна країна, і колись вирощування свиней було дуже популярним у кожній сільській родині. Історично вирощувалися дуже сальні породи свиней і, звичайно, сало споживалося в різному вигляді. Сьогодні, зважаючи на те, що традиція вирощування сальних порід свиней втрачена, а також те, що молодь усе ж таки все більше виступає за здоровий спосіб життя, українці вживають менше сала.

3. Прочитайте текст. Проаналізуйте його композиційну структуру: виокремте вступ, основну частину і висновок.

4. Складіть анотацію до тексту «Толерантність та упереджене ставлення», використовуючи мовні кліше: *текст присвячено, текст має характер, з-поміж поданих питань, у тексті обґрунтовано, у тексті з'ясовано, інформацію розраховано на.*

Самостійна робота. Аудіювання

1. Поєднайте частину А з частиною Б у таблиці. Чи погоджуєтесь Ви з такими твердженнями? Чи можна їх назвати стереотипами? Обґрунтуйте Вашу відповідь.

А	Б
Італійці	готують багато страв з локшиною та рисом
Китайці	одягають кілт на особливі заходи
Британці	виготовляють шампанське
Канадці	їдять сиру рибу
Французи	вигадали футбол
Японці	уживають багато макаронів
Шотландці	полюбляють дивитись хокейні матчі по телебаченню

2. Завершіть таблицю, додайте ще кілька відомих для Вас країн. Порівняйте Ваші відповіді. Чи згодні Ви з реченнями інших студентів?

Назва країни	Представник країни	Речення про жителів країни
Україна	українці	Українці одягають вишиванки.
Німеччина		
Шотландія		
Мексика		
Туркменістан		
Китай		
Швеція		
США		

3. Прослухайте трьох осіб, які розкажуть про традиції частування гостей в тій чи тій країні. Доповніть таблицю.

	Сумі (Нагано, Японія)	Кейт (Брістол, Англія)	Лукас (Порто Алегро, Бразилія)
формальна / неформальна зустріч			
День / час			
Приготування			
Подарунки			
Їжа / напої			

Завітайте до нас у гості

Сумі

Мене звать Сумі. Я родом з Нагано (Японія). У моїй країні ми зазвичай запрошуємо до себе гостей на вечерю на вихідних близько 7 вечора. До приходу гостей ми повинні прибратися надворі. Потім ми повинні розпити воду на подвір'ї, що символізує чистоту, якою ми вітаємо наших дорогих гостей. Гості зазвичай приносять подарунок, і коли вони презентують нам подарунок, вони кажуть: «Мені шкода, це такий маленький подарунок». Але насправді вони обирали його дуже ретельно.

Коли вечеря готова, господиня говорить: «Ми сьогодні не маємо нічого особливого, чим пригостити Вас, але ми Вас запрошуємо скуштувати». В Японії Ви повинні бути якомога скромнішими, не вихвалитися. Коли до нас приходять іноземні гості, ми намагаємося пригощати їх традиційними японськими стравами, такими, як суші, темпура або сукіякі, але коли у нас японські гості, ми готуємо різні страви, наприклад, спагеті, стейки або страви китайської кухні. Коли гості йдуть, господар та господиня проводжають їх і чекають, поки їхні автівки не зникнуть з поля зору.

Кейт

Мене звати Кейт. Я родом з Брістоля (Англія). Нам подобається запрошувати гостей на обід. Вони зазвичай приїжджають до нас опівдні. Нам часто доводиться пригощати людей, але іноді, коли ми запрошуємо багато людей, наприклад, для сімейної зустрічі, відбувається те, що в нашій країні називають «potluck dinner» – загальний обід, коли кожен гість приносить свою страву.

«Potluck» – це неформальний захід, тому люди приходять у повсякденному вбранні. Якщо погода дозволяє, то ми збираємося в саду. Це дуже весело, бо кожен гість повинен принести страву. Вони обирають закуску, основну страву, салат або овочі, чи десерт. Я точно знаю, скільки їжі принесе кожен гість, але не знаю, яку саме страву. Ось чому це називається «potluck» – це несподіванка, вечірка-сюрприз, коли Ви не знаєте, чим Ви будете пригощати гостей! Усе,

що я повинна зробити, – приготувати одне блюдо, а також чашки, келихи, ножі й виделки та забезпечити гостей напоями. Коли гості приходять, вони ставлять свою страву на стіл та пригощають гостей. Дехто може принести пляшку вина або квіти як подарунок.

Лукас

Мене звати Лукас, і я з Порту-Алегри, яка знаходиться в південній частині Бразилії. Нам подобається запрошувати наших друзів на вихідні, у п'ятницю чи суботу ввечері на бразильське барбекю. Це має неабияку популярність у цій частині Бразилії.

Люди приходять близько 20.00 та залишаються до півночі або навіть пізніше. Не існує певного часу, коли вечеря має закінчитися. Ми будемо сидіти, грати в карти або просто спілкуватися. Атмосфера дуже неформальна. Якщо люди хочуть щось принести, я скажу їм, щоб принесли щось до страв, наприклад, пляшку вина або щось на десерт.

Під час таких вечерь ми готуємо різні види м'яса на довгих металевих шампурах над відкритим полум'ям. У нас є всі види м'яса: яловичина, свинина, курятина або ж бразильська ковбаса. Потім ми відрізаємо шматочки м'яса з шашликів, щоб пригостити гостей. Це дуже смачно. У нас зазвичай на гарнір подають картопляний салат або рис. Після трапези ми п'ємо каву або еспресо.

ТЕМА № 3. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

Увага! Наголошуй правильно!

актуа́льний	запові́дний	ра́нній
áтомний	зні́щення	рівнова́га
глоба́льний	інтенсі́вний	розро́блення
деда́лі	кліма́тичний	розши́рення
демографі́чний	металургі́я	своєрі́дний
довкі́лля	народо́населення	сирові́нний
екваторіа́льний	неба́чений	специфі́чний
енергеті́чний	нестабі́льний	спричині́ти
життєдія́льність	опосередко́вано	спровоко́ваний
забру́днення	осво́єння	стихі́йний
заго́стрення	поро́джувати	ту́ндра
загро́за	прогрес	уна́слідок
за́мкнутий	промисло́вість	числе́нний

Практичне мовознавство

1. Перевірте себе за словником і поставте у словах потрібну літеру г або ґ. Перепишіть і прочитайте слова. Поясніть випадки, коли ці літери впливають на зміну значення.

..рунт, ..уби, доро..а, ..удзик, порі.., ..різний, ..римати, ..уля, но..а, ..рами, рі.., ..ама, ..араж, ..арбуз, ..армата, ..винт, ..енерал, ..імн, ..речний, ..риб, ..ривня.

2. Перепишіть слова і поставте на місці крапок літеру **ф** чи буквосполучення **хв**. Прочитайте ці слова.

..акт, у..вала, ..ірма, ..алити, ..ігура, ..іст, ..ілолог, ..онетика, ..астати, ци..ра, ка..е, ..илина, ..утляр, ..иля, ..абрика, ..ормат, ..оріти.

3. Прочитайте речення, дотримуючись правил української орфоєпії. Поясніть вимову звуків, позначених буквосполученнями дж, дз. Поясніть пунктограми й орфограми.

1. Дзюркотливе джерельце співало й співало свою пісеньку (М. Стельмах). 2. Арфами, арфами — золотими, голосними

обізвалися гаї самодзвонними. 3. Ми, дзвіночки, лісові дзвіночки, славим день. Ми співаєм, дзвоном зустрічаєм: День! День! (П. Тичина). 4. Земля струснулась від важкого підземного вибуху (В. Собко). 5. Пострибала зайчиха підживитися. 6. Микита взув чоботи, одягнув теплий піджачок (О. Копиленко).

Прелімінарні вправи

1. Проаналізуйте запропоновані малюнки. Які символи зображено на них? Доберіть відповідний прикметник, який характеризує сутність тієї чи тієї проблеми.

2. Використовуючи подані слова й словосполучення, запропонуйте своє розв'язання таких проблем. Розкажіть про особисте сприяння охороні довкілля.

Сміття, бездомні тварини, інтенсивний транспортний рух, вихлопні гази, використання поліетиленових пакетів.

3. Що Ви хотіли б змінити або вдосконалити в тому місці, де Ви живете? Використовуйте такі фрази:

Я хотів би бачити більше / менше ...

Як на мене, буде краще, якщо ...

На мою думку, не повинно бути ..., тому що ...

Ознайомлення з текстом

Глобальні проблеми людства

На ранніх етапах свого розвитку нечисленне людство не могло породити жодної глобальної проблеми, яка стосувалася будь-якої людини в будь-якому куточку Землі. Унаслідок заселення людством майже всього суходолу та небачених доти масштабів господарського освоєння довкілля почали виникати й дедалі загострюватися глобальні проблеми. Кожна з них здатна спричинити знищення всього живого на планеті.

Актуальними проблемами нашої планети є демографічна, екологічна, енергетична й сировинна. Кожна з таких проблем породжена специфічними причинами, які зумовлені, з одного боку, особливостями розвитку продуктивних сил, географічним положенням країн, рівнем прогресу техніки, природно-кліматичними умовами, тобто матеріальним змістом суспільного способу виробництва, а з іншого боку, – специфічною суспільною формою, особливостями розвитку відносин власності.

Демографічна проблема полягає в інтенсивному зростанні в останні роки народонаселення планети, або, так званий,

демографічний бум, який до того ж супроводжується нерівномірністю зростання чисельності населення в різних країнах та регіонах, причому найвищий приріст населення спостерігається в країнах з низьким рівнем розвитку продуктивних сил. Так, якщо темп приросту населення в країнах, що розвиваються, протягом ХХ століття становив близько 2,5 % в рік, то в розвинених країнах не перевищував 1 %. Це стало причиною того, що в Африці, Азії і Латинській Америці близько 1 млрд. осіб живуть в умовах абсолютної бідності, близько 250 млн. дітей хронічно недоїдають, а від голоду й недоїдання щорічно помирає майже 40 млн. осіб. Демографічний вибух спричиняє загострення такої глобальної проблеми, як продовольча.

До екологічних проблем належать зміни стану довкілля, які можуть погіршити (прямо або опосередковано) умови життєдіяльності людини. Екологічні проблеми нині поширені практично повсюдно. Це означає, що вони створюють загрозу життєдіяльності не окремим регіонам чи країнам, а всій планеті.

Екологічні проблеми можуть бути спровоковані стихійними лихами. Так, наприклад, катастрофічні повені часто спричиняють знищення сільськогосподарських угідь, забруднення поверхневих вод і спалах інфекційних захворювань. Аналогічні наслідки можуть спричинити й землетруси або виверження вулканів тощо.

Упродовж усієї своєї історії людство через господарську діяльність поступово посилювало тиск на природу, усе більше порушуючи в ній екологічну рівновагу. Наслідком цього є забруднення довкілля і своєрідна «відповідь» на порушення людиною природних зв'язків – виснаження ресурсів, видозміни окремих природних компонентів і загалом природних комплексів.

Сучасні принципи організації суспільства та його економічної бази є згубними для довкілля. Практично будь-яка галузь людської діяльності небезпечна для природи. Найбільший «внесок» у створення екологічної проблеми роблять сільське господарство, чорна й кольорова металургія, хімічна промисловість, транспорт і енергетика, особливо атомна.

Люди всієї планети намагаються розв'язати екологічну проблему різними шляхами: перехід до матеріально- й енергозберігальних технологій, а в перспективі – до замкнутих циклів використання ресурсів, що дасть змогу перейти до маловідходного виробництва; розроблення регіональних схем використання ресурсів залежно від природних, економічних та соціальних особливостей території; розосередження екологічно шкідливих виробництв, які в даний час не можна зупинити; розширення природно-заповідних територій, особливо в районах з нестабільними екологічними системами (тундра, пустеля, вологі екваторіальні ліси); екологічна освіта й виховання населення.

Цілком очевидним є факт, що розв'язання глобальних проблем сучасності полягає у міждисциплінарному підході до цієї проблеми. Людство має поєднати набуті філософські, політичні, природничі й техніко-економічні знання та мислити планетарно. Однак для досягнення такого рівня необхідно, щоб усі країни змінили підхід до ведення зовнішньої політики, тобто відмовилися від політики конфліктності та конфронтації й перейшли до глобального співробітництва на засадах визнання пріоритетності загальноцивілізаційних цінностей.

Лексико-граматичні вправи

1. Утворіть від поданих іменників прикметники:

Географія, клімат, суспільство, екологія, політика, пріоритет, сировина.

2. Подайте визначення таким словосполученням: *глобальна проблема, демографічний бум, зелена революція, екологічна рівновага, міждисциплінарний підхід.*

3. Розділіть запропоновані слова на групи: демографічна та екологічна проблеми. Складіть речення з ними.

Бідність, енергетика, населення, стихійні лиха, харчування, захворювання, виробництво, довкілля, ґрунт.

4. Напишіть самостійно, що можна: *породжувати, спричиняти, посилювати, порушувати, поєднувати, спровокувати, погіршувати.*

5. Поясніть, у зв'язку з чим слова з попереднього завдання було використано. Знайдіть у тексті речення з ними.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

- У чому полягає сутність глобалізації світового господарства?
- Які чинники зумовлюють процес глобалізації?
- Якими є соціально-економічні передумови глобалізації?
- Назвіть основні ознаки глобальних проблем сучасності.
- У чому полягає зміст глобальних проблем у сфері взаємодії природи і суспільства?

– Якими є характерні риси глобальних проблем у сфері суспільних відносин?

– Чим характеризуються глобальні проблеми у сфері розвитку людини та забезпечення її майбутнього існування?

– Назвіть основні шляхи розв'язання глобальних проблем країн, що розвиваються.

– Схарактеризуйте форми міжнародного співробітництва в розв'язанні глобальних проблем.

– Завдяки яким джерелам можна розв'язати глобальні проблеми сучасності?

– Які засоби у міжнародному співробітництві сприяють розв'язанню глобальних проблем?

2. У зв'язку з чим у тексті використано такі числа: 2,5 250 40 1

3. Чи можна виокремити найважливішу проблему з-поміж запропонованих?

4. Які проблеми глобального масштабу не було згадано в тексті? Перерахуйте їх. Що Ви знаєте про них?

5. Якою є актуальна глобальна проблема Вашої країни? Як населення та уряд сприяє розв'язанню проблеми?

6. Побудуйте діалог, пов'язаний з певною проблемою, використовуйте такі слова й словосполучення:

Енергетика, стихійні лиха, замкнутий цикл використання ресурсів, харчування, захворювання, зелена революція, виробництво, довкілля, ґрунт, глобальна проблема, демографічний бум.

7. Намалюйте плакат на тему «Глобальні проблеми людства», використовуючи символи, підготуйте виступ окресленої теми.

Трансформація тексту

1. На основі тексту підготуйте діалог-розпитування та монолог-розповідь.

2. Складіть реферат-резюме запропонованого тексту, розвиваючи навички трансформації тексту в реферат на письмі.

3. Проаналізуйте мовні засоби оформлення реферату-резюме.

4. Підготуйте на основі тексту «Глобальні проблеми людства» текст «Охорона довкілля».

5. Складіть анотацію до тексту «Глобальні проблеми людства».

Самостійна робота. Проект

Тема «Нагальні проблеми довкілля певної країни». Вам запропоновано сфери проблематики задля ілюстрації інформації: водний простір, повітря, земля, флора та фауна. Країни (рідну або іншу) обираєте Ви самостійно, з огляду на Ваш досвід. Мета – презентувати актуальні проблеми довкілля певної країни, запропонувати шляхи роз’язання певних проблем.

Проект – це спільна групова робота студентів, метою якої є пошук інформації задля успішного розв’язання певної проблеми; організація форм взаємодії студентів з викладачем та один з одним, аналіз отриманого результату.

Етапи роботи	Зміст роботи	Діяльність студентів
1. Підготовка	Визначення теми. Виокремлення членів команди.	Обговорення теми та мети.
2. Планування	1. Визначення джерел необхідної інформації. 2. Визначення способів пошуку та аналізу інформації. 3. Визначення способу презентації результатів проекту. 4. Розподіл обов'язків між членами команди.	Формування завдань проекту. Окреслення плану дій.
3. Дослідження	1. Збір та уточнення інформації (інтерв'ю, бесіда з представником іншої культури, опитування, спостереження). 2. Вибір оптимального варіанта ходу проекту. 3. Поетапне виконання дослідницьких завдань проекту.	Поетапне виконання завдань проекту
4. Висновки	Аналіз отриманої інформації. Формулювання висновків.	Виконання дослідження, робота над проектом, аналіз інформації.
5. Захист	Підготовка звіту про хід виконання проекту з поясненням отриманих результатів. Аналіз виконання проекту та досягнутих результатів.	Оформлення проекту. Презентація проекту, участь у колективному самоаналізі.

ТЕМА № 4. ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИМВОЛІКИ

Увага! Наголошуй правильно!

атрибу́т	змі́цнення	симво́ліка
беззапе́речний	калі́на	складні́к
вишива́ти	ко́лірний	ста́тус
влас́ний	конститу́ційний	суверені́тет
да́вній	коню́шина	сьогоде́ння
державотво́рення	му́дрість	тризу́б
діво́чий	обрамля́ти	уосо́блювати
домі́вка	перетво́рювати	утво́рення
єдна́ння	прові́дний	християніза́ція
закрі́плення	проводжа́ти	циві́льний
затве́рдити	пшени́ця	чінник
здобу́ти	релігі́йний	ша́на

Практичне мовознавство

1. Перепишіть словосполучення, добираючи з дужок потрібні службові частини мови.

Принесено (і/ї) складено; розвага (і/ї) втіха; Роман (і/ї) Сергій; Марина (і/ї) Ольга; щебетання (і/ї) пісня; (у/в) степу (і/ї) лісі; була (у/в/уві) Києві; виконав (у/в) праву; жити (у/в) Україні; прибути (у/в/уві) Албанію; бачити (у/в/уві) сні; побувала (у, в) Львові; принесла (б, би); прийшов (б/би); з ним (ж/же); приїхав (з/із/зі/ізі/зо) мною; мороз (з/із/зі/ізі/зо) вітром; над 'їхала (з/із/зі/ізі/зо) степу.

2. Запишіть, вставляючи потрібні слова чи префікси.

у–в: живемо ... Сквирі, наші рідні ... Обухові, працюю ... аптеці, перебуваю на лікуванні ... стаціонарі, пірнаю глибоко ... воду, піднімаю голову ..гору, буває різне ... житті, зібрались вдома ... Ірини, уважно заглиблююсь ... роботу, ... школу діти йдуть ... шість років, спитаю ... мами, знайду підтримку ... батьків, працюю ... школі, ... театрі були ..чора, ... Держбуді України відбулася нарада, народилася ... Львові, освіту здобувала спочатку ... школі, потім ...

училищі, а пізніше – ... університеті, моя книга ... подруги, ..сі студенти ..зяли ..часть ... підготовці зустрічі з абітурієнтами, ... нас свої порядки, ... кожного свій шлях, ..сякий прагне кращого ... житті, ..чора був дощ, прийшов мій ..нук, ходила ... аптеку, бачила ... фільмі;

і – й: брат ... сестра, сестра ... її чоловік, студенти ... аспіранти, зібрались сусіди ... родичі, вчора ... сьогодні, минуле ... сучасне, ... довго так буде, зупинився ... спитав, вуз ... школа, школа ... вуз, дерева ... кущі, чорнобривці ... айстри, смородина ... агрус, фрукти ... овочі, овочі ... фрукти, город ... сад, ліс ... поле, працювати ... відпочивати, треба вміти читати ... писати, учні ... учителі, учитель ... учень, слово ... речення, прикметник ... іменник, числівник ... займенник, звук ... буква, хліб ... сіль, молоко ... сир, масло ... сметана, борщ ... каша, заєць ... їжак, вовк ... ягня, груша ... яблуко.

3. Розподіліть слова на 3 групи: 1) слова з єдино можливим правильним наголосом, 2) з подвійним наголосом, 3) у яких наголос змінює значення.

Атлас, об'єднання, обіцянка, приклад, комбайнер, читання, помилитися, завдання, орган, сім'я, випадок, батьківщина, слідом, усмішка, помилка, корисний, ознака, вірші, пора, листопад, зокрема, розбір.

Прелімінарні вправи

1. Подивіться на прапори різних країн. Перерахуйте назви поданих країн. Що в них спільного та чим вони відрізняються? Які особливості використання кольорів та символів у поданих національних прапорах?

2. Знайдіть еквіваленти запропонованих слів:

1) атрибут	а) повага, шаноба
2) складник	б) втілювати, символізувати
3) статус	г) житло, хата, господа
4) лад	г) властивість, ознака
5) споконвічний	д) вічний, корінний, сталий
6) домівка	е) порядок, злагодженість
7) стяг	є) інгредієнт, компонент
8) авторитет	ж) прапор, гасло, штандарт
9) уособлювати	з) стан, режим
10) шанування	и) вплив, вага, значення

3. Вам подано визначення слів. Використовуючи слова з попередньої вправи, знайдіть відповідники до дефініцій:

- 1) житлове приміщення для того, хто в ньому живе;
- 2) частина будь-чого;
- 3) відчувати або виявляти глибоку повагу, пошану до когось, чогось; поважати;
- 4) полотнище певного кольору чи поєднання кольорів, часто з певним зображенням; є офіційною емблемою держави, символом її суверенітету;
- 5) певне становище будь-чого;
- 6) той, що існує з найдавніших часів, здавна; одвічний;
- 7) загально визнане значення, вплив, поважність (особи, організації, колективу тощо);
- 8) стан, коли все зроблено, виконано як слід, відповідно до певних вимог, правил; упорядкованість;
- 9) найповніше, найдосконаліше втілювати в собі якісь властивості, якості, бути виявом, вираженням чого-небудь;
- 10) ознака або предмет, які становлять характерну прикмету когось, чого-небудь.

4. Складіть розповідь на тему символік та знаків зі словами вправи № 2.

5. Дайте відповіді на запитання:

– Що Ви знаєте про державні символи України?

– Чому символи різних країн відрізняються один від одного? Назвіть чинники, які впливають на особливості символіки.

– З якими народними символами України Ви знайомі?

– Які предмети, речі, поняття асоціювалися з Україною до знайомства з нею та після? Чи відбулися зміни у Вашому світобаченні?

6. Подивіться на малюнок у тексті. Порівняйте Вашу відповідь з прикладом символів України на зображенні. Прокоментуйте.

Ознайомлення з текстом

Державні та народні символи України

Державні символи є важливим атрибутом сучасної держави, складником її конституційного ладу. Символи нації, які створено в процесі державотворення, зазвичай стають державними в результаті їх закріплення на законодавчо-правовому рівні. Історична традиція, яка втілена в символіці, перетворює населення на народ, формує націю. Важливим чинником, який має беззаперечний вплив на формування і зміст системи державних символів, є спосіб утворення самої держави. Кожна держава, набуваючи статусу суверенної і незалежної, має власну історію державотворення.

Державні символи України виражають провідну роль нації у становленні власної держави. Герб, прапор і гімн – це основні державні символи, які мають давню й цікаву історію.

Найдавнішим зі знаків, який широко використовується в сьогоденні, є тризуб. У 1992 році Верховна Рада України затвердила зображення золотого тризуба на синьому тлі малим Державним гербом України. Тризуб означає триєдність життя – батько, мати і дитя, які символізують силу, мудрість і любов. А ще він означає і єднання трьох стихій – землі, води, повітря, без яких неможливе життя.

Прапор є одним із символів країни. Державний Прапор України затверджений Верховною Радою України 28 січня 1992 р. Українське синьо-жовте колірне поєднання – одне з найдавніших з-поміж сучасних національних прапорів. Жовто-блакитні барви символізували Київську Державу ще до християнізації Русі. Майже всі герби міст Київщини й України загалом обрамлялися жовто-блакитними кольорами. Український прапор – це символ пшениці в степах під блакитною аркою неба, який уособлює споконвічне прагнення народу до миру, праці, краси та багатства рідної землі.

До найбільших святинь будь-якого народу належить і гімн. Гімн – це урочиста пісня. Понад століття тому поет Павло Чубинський написав вірш «Ще не вмерла Україна». Він покладений на музику Михайлом Вербицьким. Гімн втілює мрію народу стати суверенним, здобути волю, виражає незламну віру у відродження України.

В усіх навчальних закладах України виховують у студентів та учнів шанобливе ставлення до державної символіки. На знак шанування державних символів України громадяни під час підняття, спуску, внесення або винесення Прапора проводжають його, стоячи

обличчям до стягу. Військовослужбовці дотримуються вимог, установлених військовими статутами, а цивільні особи чоловічої статі знімають головні убори (крім релігійних головних уборів). Під час виконання гімну громадянин має покласти праву руку на груди до серця. Таким чином, людина показує свою любов та шану символам Батьківщини.

Державні символи, наповнені відповідним ідеологічним та національним змістом, є незаперечним доказом існування незалежної держави, виражають її велич, соціальну сутність та суверенітет і спрямовані на зміцнення її авторитету.

У будь-якого народу є такі символи, які він найбільше любить і шанує. В одних народів їх більше, в інших менше. Певний народний символ втілює культуру та історію певної країни. Так, коли йдеться про клен, то знаємо, що це символ Канади, конюшина – Ірландії. Про народні символи складено багато пісень і легенд, вони використовуються в обрядах, звичаях. Їх вишивають на сорочках, рушниках. Народні символи – це святині. Вони здавна уособлюють красу нашої України, духовну міць народу, засвідчують любов до рідної землі.

Символом дівочої краси, ніжності є калина. Вона росла біля кожної хати. Дівчата вишивали на сорочках калину, її вплітали у віночок. Калиною прикрашали весільний коровай. Перед молодими на столі ставили букет із гілочок дуба та калини. І на весільному рушнику вишивали калину з дубом як символи дівочої краси і ніжності та чоловічої сили і міцності.

Найпоширенішими символами є птахи. Люди вважали, що навесні душі померлих в образі птахів повертаються на землю. Улюбленим птахом є лелека. Його назвали на честь божества добра і кохання – Леля. Побутує думка, що лелека приносить дітей у наші домівки. Говорять, що Лель живе у душі доброї людини, а лелека мостить гніздо на подвір'ї добрих людей.

Розповідаючи про Україну, ми не уявляємо її без вишитого рушника. Рушник із давніх-давен символізував мир, злагоду та здоров'я в сім'ї. Усе наше життя проходить разом із рушником:

ушановуємо народження дитини, виряджаємо в далеку дорогу батька, сина, зустрічаємо гостей, використовуємо у весільних обрядах, проводжаємо людину в останню путь.

Лексико-граматичні вправи

1. Використовуючи прийменники у таблиці, доповніть фрази з тексту. Утворіть з ними речення.

<i>на, в, до, на, в, на, до, із, на, в, на</i>
--

Втілений _____, перетворювати _____, мати вплив _____, прагнення _____, покладений _____ музику, мати віру _____, спрямований _____, букет _____ гілочок, _____ образі птахів, називати _____ честь, обличчям _____ стягу.

2. Назвіть суфікси прикметників і слова, від яких вони утворені: *державний символ, шанобливе ставлення, правовий рівень, історична традиція, військовий статут, ідеологічний зміст, конституційний лад, суверенна держава, колірне сполучення, весільний обряд.*

3. У зв'язку з чим було використано згадані словосполучення в тексті?

4. Утворіть словосполучення із запропонованих іменників.

<i>спосіб</i>	<i>утворення</i>
<i>триєдність</i>	<i>країни</i>
<i>виконання</i>	<i>життя</i>
<i>становлення</i>	<i>гімну</i>
<i>душі</i>	<i>державотворення</i>
<i>культура</i>	<i>померлих</i>
<i>історія</i>	<i>добра</i>
<i>божество</i>	<i>держави</i>

5. Скоротіть речення, не використовуючи підрядні речення.

1. Під час виконання гімну громадянин має покласти праву руку на груди біля серця, показуючи свою любов та шану символам Батьківщини.

2. Важливим чинником, який має беззаперечний вплив на формування і зміст системи державних символів, є спосіб утворення самої держави.

3. Історична традиція, втілена в символіці, перетворює населення на народ, формує націю.

4. Символом дівочої краси, ніжності є калина, яка росла біля кожної хати.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання:

– Що таке державний символ країни?

– Які державні символи України Ви знаєте?

– Який найдавніший знак використовується сьогодні? Дайте йому докладну характеристику.

– Коли був затверджений Державний Прапор України? Що символізують кольори прапора?

– Що таке гімн? Яка назва гімну України? Хто є авторами гімну? Про що йдеться в ньому?

– Як в Україні виховують шанобливе ставлення до символів держави? У чому воно виражається?

– Які символи України Ви ще знаєте? Що вони уособлюють?

2. У якому контексті було використано такі власні назви: *Ірландія, Павло Чубинський, Київська Русь, Лель, Канада, Михайло Вербицький, Верховна Рада.*

3. Використовуючи запропоновані ключові слова, розкажіть про:

– символ України – калину (*краса, ніжність, букет, весільний рушник, міцність, віночок*);

– державний гімн України (*пісня, мрія народу, поет, музика, незламна віра, виконання гімну*);

– символ лелеки (*божество, Лель, діти, гніздо, образ птахів*);

– прапор України (*стяг, головні убори, шана, Київська Русь, пшениця, степ*).

4. На малюнку Ви бачите герби деяких країн. Чи можете Ви назвати їх? Що дозволяє Вам здогадатися про походження символів?

Чи знаєте Ви історію їхнього утворення? Чи можна виокремити певну послідовність структури представника кожного герба?

5. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

– Як відрізняється символіка Вашої країни порівняно з українською?

– Чи повинен іноземець шанувати державні символи країни, у якій проживає? Яке ставлення громадян Вашої країни до її символів?

– Чи існують у Вашій країні особливі правила та обов'язки людей щодо поведінки у присутності державних символів?

– Ви чули коли-небудь гімн України до поїздки в країну? Де та у зв'язку з чим? Які сфери життєдіяльності людини можуть популяризувати символіку країни? Доберіть приклади.

6. Об'єднайтеся в пари та в бесіді дізнайтеся, наскільки ваш опонент поінформований про символіку Вашої країни. Використовуючи ці дані, складіть діалог, мета якого ознайомити партнера з новою інформацією.

Трансформація тексту

1. Поділіть текст на смислові частини. Дайте назву кожній смисловій частині.
2. Складіть план до тексту у вигляді тез.
3. Побудуйте діалог-розпитування на основі тексту.
4. На основі тезового плану та діалогу-розпитування складіть конспект тексту.
5. На основі конспекту підготуйте монологічне повідомлення «Особливості державної символіки в Україні».

Самостійна робота. Презентація

Створіть презентацію за темою «Державні символи та національні кольори моєї Батьківщини». Використовуйте певну структуру презентації та наведені мовленнєві кліше.

Презентація має бути логічною, стислою та простою. Уникайте використання складних речень та структур, фокусуйтеся на Вашій меті презентувати, зацікавити та пояснити. Пропонуємо приклад організації презентації:

- доброзичливий та інформативний вступ;
- узгоджений та логічно послідовний порядок головних ідей виступу;
- точний і лаконічний висновок.

У **вступі** оголошено про мету та зміст презентації. Початковий етап – важлива частина виступу, оскільки Вам необхідно привернути увагу аудиторії. Спочатку треба привернути увагу аудиторії до себе і впевнено презентувати інформацію. Ключові елементи вдалого вступу:

- привітання: *Доброго дня, мене звати ...;*
- твердження / думка для обговорення: *Вашій увазі запропоновано / презентовано ...;*
- основний вид роботи з темою (порівняти, оцінити, описати, протиставити): *Ми будемо порівнювати / проведемо оцінку основних принципів / ознак ...;*

– прогнозування кінцевого результату презентації: *Я впевнений / я сподіваюсь / маю надію / вважаю / на мою думку, це (основна думка) сприятиме / приведе до*

Головні питання складають сутність Вашого виступу. Вони акцентують увагу, фокусують на певних моментах та основних особливостях інформації. У процесі планування презентації Ви маєте скласти стислий список головних пунктів, виражаючи їх коротким реченням, фразою або ж одним словом. Ваша мета – подана Вами інформація цікава і корисна для слухачів.

Після виокремлення основних питань виступу Вам треба дібрати певні факти, твердження, докази задля оформлення та презентуванні певного блоку інформації. Ви можете користуватися такими прийомами: використання схем, малюнків, діаграм, таблиць тощо. Ви визначаєте цікаве, важливе у Вашій презентації.

Уживайте **сполучні та вставні слова**, фрази задля допомоги орієнтування Вашої аудиторії в презентованій інформації. Такі кліше сприяють розсудливому поділу матеріалу на блоки. Наведемо приклади: *по-перше, по-друге, у зв'язку з, нарешті, до речі, між іншим, унаслідок, утім, окрім того, навпаки, наприклад, інакше кажучи, тим часом, однак, проте* тощо.

Можливе застосування невербальних переходів: пауза, візуалізація, пересування в аудиторії перед словесним акцентуванням, зоровий контакт з певною людиною або групою слухачів.

У висновку Вашим завданням є резюмувати зміст та поставленню мету виступу, запропонувати стислий огляд. Задля виокремлення основних досягнень Вашої презентації застосовуйте такі кліше: *отже, таким чином, наприкінці зазначимо, нарешті, отримані результати свідчать, підсумовуючи, у результаті та ін.*

ТЕМА № 5. МОВЛЕННЄВИЙ ЕТИКЕТ

Увага! Наголошуй правильно!

америка́нський	зня́ковілість	президе́нт
балаку́чість	інозе́мці	прізви́ще
бо́язкість	інтеліге́нт	різно́вид
вимо́гливо	кліше́	рішу́чість
відве́ртість	кому́нікація	роздра́тованість
відіграва́ти	лихослі́в'я	самобу́тність
відкриті́сть	нала́годжувати	світоспри́йняття
вступні́й	незру́чність	своєрідни́й
годиннико́вий	неодруже́ний	соціа́льний
ділові́й	обі́два	стріма́ність
дружелю́бність	обмі́нюватися	супроводжува́ти
еквіва́лент	підле́глий	уподоба́ння
енергі́йність	поведі́нка	щі́рість
зазвича́й	полегшува́ти	япо́нці
замі́на	пота́йлівість	

Практичне мовознавство

1. Підкреслені букви позначають однаковий звук у кожному слові рядка:

- А** джмі́ль, добро, дрі́б;
- Б** просьба, ві́сь, сьогодні́;
- В** дзбан, зберегти, зжати́;
- Г** якби, гва́лт, екзистен́ція;
- Д** вчи́ться, тьмяни́й, боротьба́.

2. Звук [д] є в кожному слові рядка:

- А** кладка, футбо́ліст, горо́д;
- Б** ведмі́дь, десяти́ть, джерело́;
- В** баскетбо́л, душа́, дзвіно́к;
- Г** податок, дяте́л, звідти́;
- Д** дитина́, боротьба́, де́нь.

3. Спрощення приголосних позначається на письмі в усіх словах рядка:

- А** пристрас..ний, щас..ливий, шіс..надцять, об'їз..ний;
- Б** захис..ник, студен..ський, корис..но, облас..ний;
- В** водоочис..ний, свис..нути, перс..ні, корис..ливий;
- Г** зліс..ний, аген..ство, особистіс..ний, перехрес..ний;
- Д** капос..ний, контрас..ний, доблес..ний, тиж..невик.

4. Звук [г] треба вимовляти в обох словах рядка:

- А** об..рунтувати, во..зальний;
- Б** за..ратований, нама..атися;
- В** ..удзичок, перемо..ти;
- Г** а..русовий, домо..тися;
- Д** по..ратися, ..атунок.

5. У якому рядку в усіх словах наголос падає на перший склад?

- А** заховувати, захід, зацікавлювати, збентежити;
- Б** колія, агрусовий, вада, ввечері;
- В** видача, видавництво, вигода, винятковий;
- Г** виноградний, виробничий, вирішальний;
- Д** захист, нагорода, козир, високо, напруга.

6. У якому рядку в усіх словах буквосполучення **дж** і **дз** позначають один звук?

- А** надзвичайний, підживитися, джунглі, відзнака;
- Б** дзвін, джерело, їжджу, кукурудза;
- В** надземний, відзначати, дзига, підживлення;
- Г** підзахисний, джміль, підзолотити, піджарити;
- Д** підземний, дзеркало, підзвітний, відзначати.

Прелімінарні вправи

1. Зверніть увагу на подані словосполучення. Чи знаєте Ви, що вони означають? Складіть речення з ними задля ілюстрації значення

поданих словосполучень: *живий механізм, вступний акорд, тримати слово, вірний обов'язку, відкривати душу, збити з пантелику.*

2. Ознайомтеся зі словами, що позначають позитивні та негативні риси характеру. Поділіть їх на 2 групи. Використовуючи запропоновані слова, доберіть приклад з особистого досвіду спілкування з представником іншої країни та Ваші враження про нього. Говорячи про негативні риси певної людини, чи можете Ви зробити висновки про цілу націю? Згадайте інформацію, яку подано в Темі № 2 «Виховання толерантності. Подолання стереотипів».

Рішучість, щирість, боязкість, відкритість, зніяковілість, відвертість, потайливість, стриманість, незручність, роздратованість, енергійність, балакучість, лихослів'я, дружлюбність.

Негативні риси	Позитивні риси

3. Зверніть увагу на малюнки. Який аспект комунікації зображено? Як Ви гадаєте, до якої культури належить та чи та манера / жести? Виокремте помилкові лінії поведінки та знайдіть правильні. Обґрунтуйте Вашу відповідь. Використовуйте слова із завдання № 2.

Ознайомлення з текстом

Етикет спілкування різних народів світу

У кожному суспільстві існують правила і норми поведінки та спілкування. Це система сталих фраз, речень та кліше, завдяки яким налагоджується контакт і підтримується доброзичливе спілкування. Мовленнєвий етикет – це специфічний та своєрідний живий механізм, за допомогою якого відбувається комунікація між людьми, які об'єднані в різні соціальні групи: за віком (діти, молодь, люди поважного віку), за різновидом занять (робітник, селянин, інтелігент), за освітою, за місцем проживання тощо. Певні етикетні фрази визначають національний характер, склад розуму, самотність мислення і світосприйняття того чи того народу.

У процесі комунікації з представниками різних країн важливо знати історію народу, його культуру та особливості менталітету. Особливого значення для початку спілкування має звертання – вступний акорд подальшої розмови, який задає відповідний стиль, а для продовження комунікативного акту певну роль відіграють особисті уподобання учасників комунікації, кожен із яких може віддати перевагу відповідним етикетним кліше.

У Туреччині, наприклад, під час зустрічі прийнято обмінюватися рукоштовпаннями, причому як з чоловіками, так і з жінками. Старшим турки висловлюють особливу повагу, приклавши губи, а потім чоло до їхньої правої руки, що, однак, не поширюється на іноземців. Вітати

прийнято спочатку найстаршого за віком, званням чи соціальним статусом, але під час ділових обідів вітають спочатку того, хто знаходиться ближче, і далі йдуть по кімнаті проти годинникової стрілки. Звернення до чоловіка прийнято з додаванням слова «бей» (пан), до жінки – «ханім» (пані): Ленара-ханім, Рашид-бей.

Китаєць може запропонувати звертатися до нього по імені. При зверненні у Китаї використовують також титули (президент, граф) або назви посад (директор, голова тощо). Китайські імена зазвичай складаються з трьох слів, перше – прізвище, а наступні означають ім'я. Наприклад, до містера Лі Ер Пенг потрібно звертатися «містер Лі (Лі сяньшен)», до містера Ден Сяопін – «містер Ден (Ден сяньшен)». До жінки звертаються «місіс Лі (Лі тайтай)»; до неодруженої жінки – «міс (сяоцзе)». Якщо прізвище китайця чи китаянки не відоме, краще звертатися: «містер (сяньшен)» або «місіс» (у ділових стосунках – «ньюши»). Щоб полегшити спілкування з іноземцями, китайці беруть собі іноземні імена: Тімоті Ванг, Джон Бай, Ірина Лі. Найпоширеніша форма привітання у Китаї – «Ні хао ма?» («Чи добре Вам?»), на що потрібно відповісти: «Хао! Сесе!» («Добре! Дякую!»).

При зверненні японців зазвичай уживають слово «сан», що означає «пан», а також слово «сенсей» (раніше народжений) або «вчитель». Обидва слова вимовляють після прізвища (наприклад, Сато-сан), проте «сенсей» вживається і самостійно. В Японії усі вітання супроводжуються поклонами.

Добре відомо, що американці в розмові зі співрозмовником швидко переходять до заміни прізвища на ім'я. Начальник і підлеглий часто називають один одного на ім'я. Але якщо Вас з кимось знайомлять і людина назвала Вас Містер Петренко, то і Ви, відповідно, повинні називати його таким чином. Використовувати ім'я співрозмовника можна лише після того, як він назве себе або Вас на ім'я. На початку знайомства не вимовляйте свого імені на американський лад, як роблять багато іноземців в Америці. Якщо для Вашого імені є англійський еквівалент, можна сказати: «Мене звати Павло, англійською Пол». Якщо Ви називаєте себе, використовуючи

англійський еквівалент імені (Іван – Джон, Михайло – Майкл), американці зрозуміють, що це не українське ім'я, і можуть припустити, що Ви соромитеся свого імені або хочете видати себе за американця.

При знайомстві або зустрічі американці можуть поставити запитання «Як справи?». Зазвичай, цей вислів ототожнюється з привітанням, а не інтересом до Вашого здоров'я чи справ. Немає необхідності відповідати на це запитання занадто детально. Для американців існує стандартна коротка відповідь на запитання «Привіт. Як справи?» – «Гарно / класно / супер / добре, а в тебе?».

Важливу роль у спілкуванні з іноземцями відіграє знання особливостей менталітету, манери поведінки, вербальні та невербальні прийоми комунікації.

У спілкуванні з туркменами слід звернути увагу на те, що вони цінують щирість, відкритість та відвертість співрозмовника, проте засуджують потайливість, балакучість та лихослів'я. Представників Турменістану з дитинства привчають тримати слово і бути вірним обов'язку. Вони вимогливо ставляться до своєї репутації. У манері спілкування туркмени небагатослівні та ввічливі. Історично їм притаманне об'єднання в малі групи для досягнення загальної мети, тому і в сучасному спілкуванні, особливо у діловому, туркмени вміють працювати в команді та ефективно контактувати з іншими людьми.

Основне правило у спілкуванні з турками: виявляти максимальну ввічливість та обережність. Представники турецької культури приділяють багато уваги правилами етикету: будь-яка зустріч завжди починається з релігійних форм вітання, запитань про здоров'я близьких («Як здоров'я родини?») і добрих побажань. Але важливо пам'ятати, що у турків вважається непристойним запитувати про здоров'я дружини або передавати їй привіт. Під час спілкування не варто квапити співрозмовника або нагадувати йому про пунктуальність: час не є абсолютною цінністю в цій культурі – набагато важливішими є людські відносини. Турки як знак дружньої прихильності активно використовують тактильні контакти:

поплескують по плечу, обіймають. Турецька приказка говорить: «Людина, що вмiє пригортати, – хороша людина».

Японці стримані у спілкуванні. Це відповідає загальній тенденції комунікації в країні – японці не відкривають душу перед першим-ліпшим. Звідси й певна специфіка у виборі тематики бесід. В усному спілкуванні японці часто відчують боязкість, незручність і зніяковілість, коли розмовляють з іноземцями. Тому може скластися враження, ніби японці пасивні й ухиляються від спілкування. Вони уважно слухають співрозмовника, обмірковують відповіді на запитання, спостерігають, як ведеться полеміка.

Порівняно з японцями, для американців характерні хороший настрій, енергійність, зовнішній прояв дружелюбності та відкритості. Вони люблять атмосферу не занадто офіційну при зустрічах, відносно швидко переходять у зверненні на ім'я, цінують жарти і добре реагують на них. Американці, розмовляючи, можуть покласти ногу на сусідній стілець чи навіть на стіл, або покласти ногу на ногу так, що черевик однієї ноги знаходиться на коліні іншої. В американській культурі це вважається допустимою нормою, але нерідко викликає роздратування в інших країнах.

Американці звикли сприймати кожен фразу дослівно. Іронія або прихований сенс зіб'ють їх з пантелику. Американці завжди говорять те, що думають, навіть коли краще за все промовчати, і вони чекають відповідної манери поведінки від співрозмовника.

Знання правил мовленнєвого етикету є показником культурного рівня кожної окремої особистості та нації загалом. Кожна людина, яка їде за межі своєї країни або має можливість спілкуватися з іноземцями, повинна мати щонайменш мінімальний культурний фундамент для успішного спілкування. Звичайно, треба знати не лише певні факти з історії, культури, спостереження інших людей та науковців, а й зважати на стереотипи і особливо ретельно з ними ознайомитись.

Лексико-граматичні вправи

1. Назвіть рід, число, відмінок, відміну та групу іменників у поданих реченнях.

1. У процесі комунікації з представниками різних країн важливо знати історію народу, його культуру та особливості менталітету.

2. Знання правил мовленнєвого етикету є показником культурного рівня кожної окремої особистості та нації загалом.

3. За допомогою знань мовленнєвого етикету відбувається комунікація між людьми, які об'єднані в різні соціальні групи.

2. Перефразуйте речення, замінивши дієприслівниковий зворот підрядним реченням.

1. Старшим турки висловлюють особливу повагу, приклавши губи, а потім чоло до їхньої правої руки.

2. Вони, розмовляючи, можуть покласти ногу на сусідній стілець і навіть стіл, покласти ногу на ногу.

3. Якщо Ви називаєте себе, використовуючи англійський еквівалент імені, жителі Америки можуть припустити, що Ви соромитеся свого імені або хочете видати себе за американця.

3. Напишіть самостійно, що можна: налагоджувати, віддавати, підтримувати, сприймати, обмінювати, вимовляти, називати, передавати, відчувати, викликати.

4. Виберіть із тексту слова, пов'язані з: вітанням, жестами, почуттями, процесом спілкування, роботою у групі.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання:

– Що таке мовленнєвий етикет? У чому він виражається? За допомогою яких знань Ви можете удосконалювати навички мовленнєвого етикету?

– Якими є чинники успішного спілкування з представником іншої культури?

– Які особливості привітання в Туреччині, Китаї, Японії, Америці? Чи є щось спільне під час вітання один одного в цих країнах?

– Які риси характеру притаманні жителям Туркменістану? Як Ви вважаєте, чи сприяють такі особливості менталітету успішній комунікації?

– У чому полягає специфіка менталітету турків, китайців, японців та американців?

– На Вашу думку, якими є найважливіші риси характеру, що зумовлюють дружню атмосферу спілкування? Прояв яких рис стане в нагоді у діловій бесіді?

2. Як можна поєднати набір слів із назвою певної країни. Ви можете використовувати назви з тексту, а також додати більше інформації, покликаючись на особистий досвід спілкування з іноземцями.

Ввічливість, обіймати, рукостискання, звернення на ім'я, релігійні форми вітання, обмірковувати відповіді на питання, уклін, чоло, людина старша за віком, жарти.

3. Чи спілкувалися Ви коли-небудь з представниками країн, які згадано в тексті? Чи погоджуєтеся Ви з твердженнями про особливості спілкування з тим чи тим представником певної культури, які подано в тексті?

4. Проаналізуйте особливості менталітету Вашої країни. Напишіть слова, які уособлюють характерні риси певної культури.

5. Об'єднайтеся в пари. Максимально розкрийте одну із запропонованих тем, використовуючи метод гри «синквейн».

Структура висловлення:

- один іменник (тема висловлення)
- два прикметники (розкривають тему)
- три дієслова (дії теми)
- одне речення (ставлення до теми)
- слово-резюме (нова інтерпретація теми)

Теми: «Стереотипи у спілкуванні», «Знання мовленнєвого етикету», «Жести у міжкультурній комунікації», «Особистий простір».

Наприклад, тема: «Привітання у міжкультурному спілкуванні»: 1) привітання; 2) доброзичливий, відкритий; 3) поінформувати, шанувати, визначати; 4) успіх міжкультурного спілкування полягає у знаннях історії, культури та певних стереотипів про країну; 5) інтернаціоналізація.

Трансформація тексту

1. Законспекуйте текст. Відтворіть текст за конспектом та виступіть із доповіддю в аудиторії.

2. Складіть усно план тексту. Побудуйте висловлення «Міжнародний етикет спілкування» на основі тексту (переказ тексту).

3. Напишіть анотацію до тексту.

4. Складіть номінативний план тексту.

Самостійна робота. Проект

Тема: «Спілкування представників певних країн один з одним та розв'язання конфліктних ситуацій». Вам запропоновано ситуації на вибір: у ресторані, на вулиці, в аудиторії, ділова бесіда, зустріч. Країни (рідну або іншу) обирайте самостійно, зважаючи на Ваш досвід. Ваша мета – продемонструвати відповідну до ситуації поведінку завдяки знанням мовленнєвого етикету, жестів, особливостей менталітету.

ТЕМА № 6. ОСВІТА

Увага! Наголошуй правильно!

абстра́ктний	започатко́вувати	пова́жний
біна́рний	зді́бність	прагма́тичний
викона́ння	кваліфіко́ваний	прести́жний
відрахо́ваний	культу́рний	принципо́во
держáва	ла́нка	різно́сторонній
дитя́чий	майбу́тній	розумо́вий
дошкі́льний	мі́слення	скеро́вувати
дрі́бний	найме́нший	суспі́льний
духо́вний	нездола́нний	трива́лість
економі́чний	окре́слювати	тримі́сячний
загальнопри́йнятий	організо́вувати	шести́річний
зазвичáй	піклува́ння	я́сельний

Практичне мовознавство

1. Вставте пропущені букви, поясніть їх правопис. Позначте рисою у виділених словах усі можливі переноси.

Кр..ниці. З яким пошанівком оспівано їх у піснях, опоетизовано в прислів'ях, возвеличено в л..гендах. З давніх-давен у б..гатьох народів з особливою р..тельністю охороняли й пр..крашали дж..рела, уважали їх святими місцями. Не випадково, що з кр..ницями пов'язані ч..сленні л..генси про сховані скарби, хоч ціннішого скарбу, ніж вода, у пр..роді, очевидно, не існує (За В. Скуратівським).

2. З'ясуйте наголошення слів, згрупуйте їх відповідно до свого завдання.

1 група – слова з єдино можливим правильним наголосом;

2 група – з подвійним наголосом;

3 група – у яких наголос змінює значення.

Атлас, об'єднання, обіцянка, приклад, комбайнер, читання, помилитися, завдання, орган, сім'я, випадок, батьківщина, слідом, усмішка, помилка, корисний, ознака, вірші, пора, листопад, зокрема, розбір.

Прелімінарні вправи

1. Ознайомтеся з невідомими словами та прочитайте їх визначення:

- 1) *ланка* – складова частина чого-небудь цілого;
- 2) *світогляд* – система поглядів на життя, природу й суспільство;
- 3) *ясла* – заклад, у якому здійснюється догляд і виховання дітей до трьох років;
- 4) *моторика* – сукупність рухових процесів і фізіологічні та психологічні явища, які пов'язані з ними;
- 5) *скеровувати* – давати потрібний напрямок діяльності, вчинкам, розмові тощо; зосереджувати на чому-небудь думки, увагу, сили;
- 6) *здолати* – перебороти, подолати що-небудь; справитися з чимось, що вимагає фізичних зусиль, праці;
- 7) *селективний* – той, що ґрунтується на виборі;
- 8) *бінарний* – той, що складається з двох частин, елементів; подвійний.

2. Поєднайте у словосполучення подані слова з окресленими вище та складіть з ними речення. Пам'ятайте про зміну закінчення іменників і прикметників відповідно до їх числа, роду, відмінка та відміни.

Дитячий, освіта, перешкода, система, спосіб, дрібний, особистий, процес.

3. Прогляньте малюнки. Які етапи освіти зображено? Назвіть їх у правильному порядку. Прокоментуйте запропоновані зображення, використовуючи словосполучення із завдання №2.

Ознайомлення з текстом

Ланки сучасної освіти

Освіта – це основа культурного, духовного та економічного розвитку суспільства і держави. Метою освіти є розвиток талантів, розумових і фізичних здібностей людини, виховання громадян, здатних до свідомого суспільного вибору. Система освіти збагачує інтелектуальний та культурний потенціал народу, забезпечує державу кваліфікованими фахівцями. Загальноприйнятими ланками освіти є такі: дошкільна, шкільна, професійна та ланка системи вищих навчальних закладів.

Підготовка дітей до школи є одним із головних завдань батьків. Держава допомагає сім'ям у дошкільному навчанні завдяки створенню дитячих садочків, виховних центрів. Діяльність усіх видів дошкільних закладів спрямована на: розвиток психічних, розумових та фізичних здібностей дитини; підготовку до виконання певних обов'язків перед батьками та суспільством; якісну та різнобічну підготовку до школи.

Деякі країни мають різні підходи до дошкільної ланки освіти. Так, погляд на питання виховання й освіти майбутнього покоління в Китаї і країнах Європи принципово різний. Якщо в західному світогляді відповідальність за дитину покладається в першу чергу на батьків, родину, то в Китаї – на державу. В країні вважається прийнятним віддати маленького тримісячного малюка в ясла на піклування державної установи. Європейська мама може присвятити кілька років життя на те, щоб підготувати малюка до першого досвіду знайомства з дошкільним дитячим закладом.

В Англії, наприклад, першою дошкільною установою, куди можна віддати дитину, є ясельна школа. Зазвичай у такій школі дітей учать співати пісень, читати вірші, танцювати, а з найменшими займаються вправами на розвиток дрібної моторики, влаштовують ігри, які дозволяють розвивати абстрактне мислення, навчають допомагати один одному і бути ввічливими. Ясельні школи бувають різні: з ясельними групами, куди приймають дітей приблизно з 3 місяців, і звичайні, в які дитина вступає з 2 років.

У багатьох країнах Європи, дитина може виховуватись у дитячому садочку з трирічного віку до досягнення нею шестирічного віку. Проте його відвідування не є обов'язковим.

Наступний етап навчання дитини – середня освіта. Зміст цієї ланки скерований на те, щоб через освітній процес відбувалось: глибше та досконаліше знайомство дитини зі світом та довкіллям; набуття основ поведінки та необхідних знань для подальших ступенів освіти та спілкування з суспільством та довкілля. Середня освіта є економічною та соціальною основою суспільства і визначає ступінь освіченості нації загалом. З огляду на нові Європейські стандарти, навчання у школах більшої частини держав починається у віці 6 років і триває 12 років. У деяких країнах лише започатковується такий стандарт (Україна, Туркменістан, Білорусь, Румунія, Таджикистан та ін.).

Порівняно з Європою, система освіти в Країнах Азії (Китай, Японія) дещо відрізняється. Освіта повністю платна, тому витрати на освіту в китайських сім'ях становлять майже третину сімейного бюджету. У китайських школах дуже сувора дисципліна: варто пропустити без поважної причини 12 уроків – і учень відрахований. Після сьомого класу учні складають важливі іспити, які для багатьох стають нездоланною перешкодою для отримання середньої освіти та вступу до університету. Якщо дитина не допускається до навчання у школі вищого ступеня, вступ до закладу вищої освіти і престижна робота стають недоступними.

Систему освіти в Китаї та Японії часто називають «прагматичною» та «селективною», позаяк імовірність одержання більш високих ступенів освіти для середнього китайця невелика, відтак цю можливість реалізують, як правило, лише найздібніші учні. Конкурси в окремі університети досягають 200–300 осіб на місце.

У багатьох країнах світу учні складають єдині державні іспити задля продовження навчання після школи та вступу до університетів.

Вища освіта є високим рівнем розвитку людини, довершеним зростанням індивідуальних здібностей особистості, її моральної, психологічної та фізичної підготовки до самостійної та свідомої

праці, до особистого життя, виконання суспільних та державних завдань.

У структурі світової вищої освіти переважають два напрями.

Перший напрям – це єдина система, до складу якої належать лише університети. Такі заклади пропонують як загальні академічні знання, так і професійно орієнтовані програми різної тривалості та рівня. В Італії, Іспанії, Австрії, Фінляндії та Швеції застосовано єдину систему вищої освіти.

Другий напрям – це бінарна система з університетами та іншими спеціалізованими закладами вищої освіти (інститути, професійні коледжі, технікуми та ін.). З європейських країн таку систему вищої освіти мають Бельгія, Білорусь, Греція, Данія, Ірландія, Нідерланди, Норвегія, Туркменістан, Таджикистан, Україна, Франція, Швейцарія та ін.

Лексико-граматичні вправи

1. Від поданих слів утворіть за допомогою суфіксів прикметники. Наприклад: освіта – освітній.

Культура, інтелект, професія, школа, економіка, сім'я, світ, престиж, держава, розум, психіка, ясла.

2. У зв'язку з чим утворені прикметники було використано в тексті. Знайдіть речення з ними.

3. Подайте визначення запропонованим словосполученням. Згадайте, про яку ланку освіти йдеться у тексті за допомогою таких словосполучень: *кваліфікований фахівець, свідомий вибір, різнобічна підготовка, дрібна моторика, абстрактне мислення, ступені освіти, сувора дисципліна, державні іспити, спеціалізовані заклади, академічні знання.*

4. У групі слів знайдіть найбільш загальне слово:

- *викладач, учень, мати, людина*
- *завдання, навчання, аудиторія, підручник*
- *представник, культура, традиція, звичай*
- *дитина, виховання, садочок, вихователь*

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

– Що таке освіта? Визначте мету освіти.

– Які ланки освіти є загальноприйнятими у світі?

– Як відбувається підготовка дітей до школи? Яке основне завдання дошкільного етапу?

– Чим відрізняється навчання дітей у Китаї, Англії та Європі?

– Який зміст середньої освіти? Чи обов'язкова середня освіта у країнах Європи, Азії та інших континентів?

– Скільки років учні навчаються у школі згідно з Європейським стандартам? Назвіть країни, в яких такий стандарт лише започатковується.

– Чим відрізняється середня освіта у країнах Азії та Європи? Доберіть приклади.

– На що скерована ланка вищої освіти?

– Які напрями переважають у структурі світової вищої освіти?

Назвіть країни, для яких характерним є той чи той напрям.

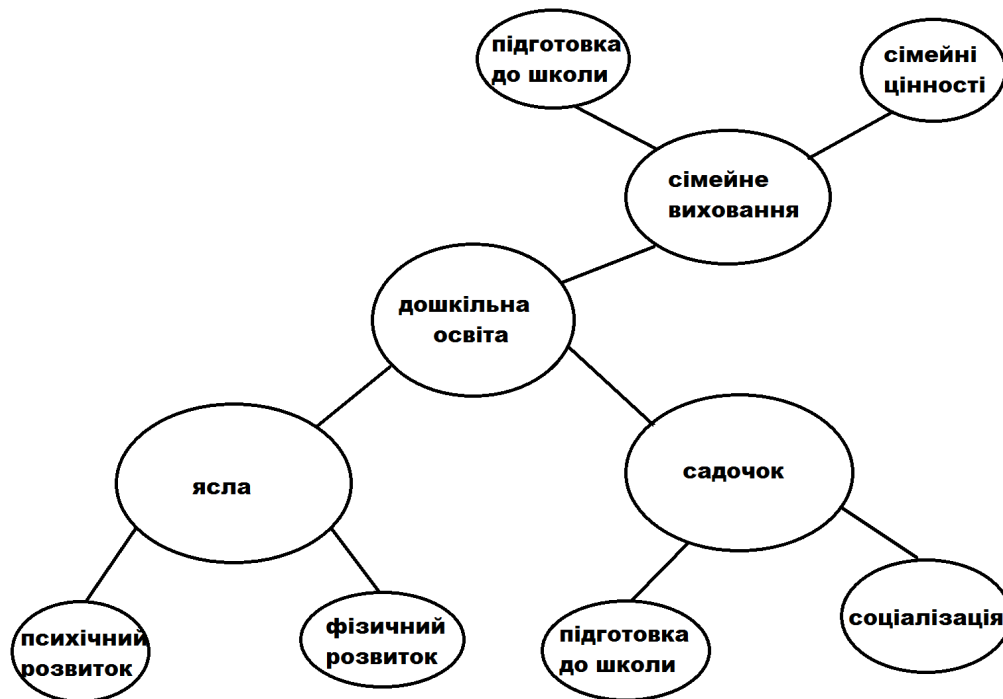
2. У зв'язку з чим у тексті використано такі числа: 2, 3, 6, 12, 200.

3. Чи відрізняється система освіти Вашої країни від української?

4. На які проблеми Ви натрапили, ознайомившись із системою вищої освіти в Україні?

5. На Вашу думку, які переваги та недоліки системи вищої освіти в Україні?

6. Складіть кластер на одну із запропонованих тем: «Вища освіта Вашої Батьківщини», «Середня освіта», «Інститути та коледжі». Кластер – це графічно організований матеріал. У центрі записується ключове слово – тема, від нього малюють стрілки в різні напрями до інших слів, які можуть бути центром для нових слів. Наприклад, тема «Дошкільна освіта».

Транформація тексту

1. Запишіть тезовий план, використовуючи фрагменти тексту.
2. Складіть резюме, використовуючи мовні кліше.
3. Презентуйте резюме перед аудиторією.

Самостійна робота. Презентація

Створіть презентацію на тему «Система вищої освіти в моїй країні». Використовуйте певну структуру презентації та наведені мовленнєві кліше.

ТЕМА № 7. ВИХОВАННЯ

Увага! Наголошуй правильно!

адаптува́ти	запідоб́рювати	раціо́нально
акура́тний	заува́ження	різнобі́чний
аналогі́чний	навіюва́ння	розпе́щеність
англі́йський	навко́лишній	розумі́ння
вну́трішній	нестрима́ний	стано́влення
вседозво́леність	нещаслі́вий	суво́рість
егої́стичний	осві́ченість	терпля́чий
експресі́вний	перекона́ння	уя́влення
жорсткі́й	повноці́нний	формува́ння
забезпече́ння	покара́ння	францу́зький
забороня́ти	пріорите́т	характе́р
заохо́чення	прові́на	

Практичне мовознавство

1. Запишіть слова фонетичною транскрипцією, поясніть розмежування африкат [дж], [дз] та буквосполучень дж, дз.

Ходжу, їжджу, Джорджаун, джок, віджимати, дзита, пробуджуватися, надзелень, дзенькати, джерело, народження, дзеркало, кинджал, дріжджі, відзначити, джем, відзвук, дзюркотіти, відзнака, джентльмен, піджак, підзвітний, дзюбати, дзюдо, підзубрити.

2. Запишіть слова. Де треба, замість крапок поставте м'який знак. Поясніть написання.

Долон., сукон., міл. ко, дяд.ко, майбут.н.ого, повіс.т.ю, зав'яз.зю, слиз.кий, кул.ка, дон.чин, невіст.ці, волен.ка, зозул.ка, зозул.чин, зозул.ці, пот.марився, в тан.ці, піс.ня, насін.ня, різ.ба, гриз.ба, парасол.ка, парасол.ці, парасол.чин, Хар.ків, кіл.кіст., т.охкати, козац.кий, жмен.ка, у жмен.ці, таріл.ка, у таріл.ці, бондар., мен.ше, хвили.ка, хвили.ці, Омел.чук, роздоріж.жся, вітал.ня, плат.ня, тон.ше, с.огодні, ідал.ня, нян.ка, бас.кий, різ.бяр, вір.те.

3. Поясніть правила вживання апострофа.

Розв'язати, свято, Муравйов, пір'їна, ряд, з'явитися, приїхати, загітувати, підйом, Лук'ян, пів'яблука, двох'ярусний.

Прелімінарні вправи

1. Запропонуйте дефініції словам. Поділіть слова на негативні та позитивні. Використовуючи зазначені слова, складіть речення про сутність виховання. Порівняйте Ваше висловлення з тим, що презентував інший студент. Чи відрізняється визначення поняття «виховання» у представників різних країн?

Освіченість, дисципліна, погроза, свобода, покарання, зауваження, цінності, культура, покоління, контроль, крик, здоров'я, розвиток, суворість, добробут, рівноправність.

2. Вам запропоновано групи країн, яких поєднує певне ставлення до виховання дітей. Як Ви гадаєте, що саме є спільним? Зробіть припущення. Обґрунтуйте Вашу відповідь.

- 1) США, Канада, Данія, Ірландія;
- 2) Англія, Швеція;
- 3) Італія, Іспанія, Греція;
- 4) Алжир, Марокко;
- 5) Китай, Японія.

3. Погляньте на малюнки.

3. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

– Які періоди дитинства зображено на малюнках?

– Назвіть проблеми, які опосередковано порушено на зображеннях.

– З огляду на непрямі та безпосередні деталі, чи можна визначити країну, родом з якої дитина на малюнку? Обґрунтуйте Вашу відповідь.

Ознайомлення з текстом

Виховання дітей у різних країнах світу

Головною метою виховання дитини є забезпечення високого рівня освіченості та становлення свідомого громадянина своєї країни. Вибір методів виховання в сім'ї залежить від батьків: розуміння цілей виховання, уявлення про цінності, стилю стасунків та культури мовлення. Скільки батьків – стільки різновидів методів. Наприклад, переконання в одних батьків – м'яке навіювання, в інших – погроза, крик. Коли в сім'ї стосунки з батьками близькі та дружні, головний метод – заохочення. При холодних і відчужених стосунках переважає суворість і покарання. Методи залежать від встановлених батьками пріоритетів виховання.

У кожного народу свої звичаї, традиції, обряди. Так само і свої методи виховання та розвитку дітей. Іноді навіть сусідні країни абсолютно по-різному ставляться до молодого покоління.

У США, Канаді, Данії та Ірландії до дітей ставлення терпляче і демократичне. За будь-яку провину існує два методи покарання: позбавлення іграшки або можливості дивитися телевізор та «стілець відпочинку». Діти ростуть в атмосфері свободи та рівноправності. З ранніх років дитина – повноцінний член сім'ї, який має право на свою думку і може брати участь у розв'язанні будь-яких питань. Слово «ні» під заборону, а основне завдання виховання – розвиток творчості та внутрішньої свободи. Обмежень не існує буквально ні в чому: немає жорсткого режиму, вимог, дисципліни. Якщо хтось запідозрить, що дитину карають фізично, то він обов'язково викличе поліцію.

Англія відома своїм суворим вихованням. Дитинство маленького громадянина сповнене безліччю вимог, які спрямовані на формування англійських традиційних звичок, поглядів і особливостей характеру та поведінки в суспільстві. З раннього віку дітей навчають стримувати прояв своїх емоцій. В Англії мами беруть з собою дітей у кафе, у кіно, у магазини та в інші громадські місця, тому ті швидко адаптуються до навколишнього середовища. Дітей англійці постійно хвалять і вважають, що це підвищує самооцінку та впевненість у собі. Уже з 2,5 років малюки відвідують ясельну школу. У класі викладає один учитель, який працює з дітьми постійно. Він вчить їх бути акуратними, дружити, допомагати один одному, виявляти повагу до однолітків. Особливістю виховання в Англії є те, що англійські мами не мають права робити зауваження чужій дитині.

У шведській родині, як і в англійській, існують певні рамки і межі суворості, оскільки вважається, що вседозволеність і розпещеність призводять до того, що людина виростає нещасливою. Але якщо батьки щось забороняють своєму малюкові, то вони зобов'язані пояснити, чому саме це роблять, вислухати його аргументи і думки.

Французька сім'я настільки міцна, що діти з батьками не поспішають розлучатися і живуть разом до досягнення дітьми тридцятирічного віку. Жінка цілком раціонально розподіляє час між роботою, особистими інтересами, чоловіком і дитиною. Французька дитина не завжди виявляється в центрі уваги своїх рідних, рано вчиться розважати сама себе, зростає самостійною, швидко дорослішає.

Сім'я в Італії, Іспанії та Греції – це найсвятіше. У цих країнах переважає захоплення своїми дітьми, багато обіймів та поцілунків. Виховання в італійській родині достатньо суперечливе – діти ростуть в атмосфері вседозволеності та безсистемності, але водночас в умовах тотального контролю, в результаті чого виростають експресивними та нестриманими. В Іспанії ж діти не виростають егоїстичними і розпещеними, тому що поняття добра і зла, поганих вчинків чітко розділяються. В Італії дуже лояльно ставляться до пустощів та бешкетування дітей. Батьки ніколи не покарають дитину за це. Аналогічне ставлення до морального та психологічного здоров'я

дітей у нідерландських сім'ях, де їм дозволяють абсолютно все, аби тільки це не загрожувало їхньому здоров'ю. Навчання теж повинне бути радісним і приємним.

У країнах, що швидко розвиваються та мають високі темпи зростання населення (Алжир, Марокко), держава змушена взяти на себе істотну частину турбот про молоде покоління: батькам доводиться багато працювати, щоб забезпечити сім'ю, тому вихованням дітей більше займаються вчителі, вихователі чи тренери в різних спортивних секціях.

У країнах Азії батьки водночас суворі, справедливі та толерантні до дитини. Діти з раннього віку відвідують дитячі садочки, де живуть за правилами колективу в повній відповідності до прийнятих норм. Дитину з колиски привчають до покірності. Китайці та японці не шкодують сил і засобів для різнобічного розвитку дитини. Батько ніколи не підвищить голос на свою дитину і, тим більше, ніколи не вдарить її. Батьки в Азії ніколи не виховують дітей на людях. Вони роблять їм зауваження, але наодинці та за можливості спокійно.

Схід і Захід по-різному визначають становище особистості в суспільстві. Якщо для європейців в основі – розвиток особистості, то в Азії – колектив. У кожного народу свої традиції виховання дітей. Але в одному всі батьки єдині: всі вони мріють про щастя і добробут своїх дітей.

Лексико-граматичні вправи

1. Доберіть до дієслів з тексту всі можливі форми дієприкметників. Визначте форму (активна, пасивна) та час (минулий, теперішній). *Наприклад: відчужувати – відчужений, розпещувати – розпещений.*

2. Замість крапок вставте відповідні за змістом дієслова. Визначте форму, вид, дієвідміну, спосіб та час.

1. *За будь-яку провину ... два методи покарання: позбавлення іграшки або можливості ... телевізор та «стілець відпочинку».*

2. *З раннього віку дітей ... прояв своїх емоцій.*

3. *Французька дитина не завжди ... в центрі уваги своїх рідних, рано ... сама себе, ... самотійною.*

4. *Дитину з колиски ... до покірності та строго ... за нею.*

5. *Методи ... від встановлених батьками пріоритетів виховання.*

3. Знайдіть у тексті синоніми до слів. Чи знаєте Ви більше синонімів до того чи того слова? Порівняйте складений Вами синонімічний ряд з тим, що склав інший студент.

Мешканець, щабель, табу, ремарка, швидкість, пересвідчення, наставник, піднесення, незалежність, громада, порядок, упорядкованість, талант, шалапутство.

4. З якими словами може сполучатися слово «виховний»? Складіть речення з утвореними словосполученнями.

5. Яким чином можна поєднати певний набір слів з назвою країни?

- свобода, рівноправність, внутрішня свобода, покарання
- суворість, вимоги, самооцінка
- інтереси, центр уваги, самостійність
- вчитель, вихователь, молоде покоління
- покірність, зауваження, толерантність

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

– У чому полягає сутність сімейного виховання дитини?
– Чи відрізняються методи виховання від родини до родини, від культури до культури?

– Що є спільного у вихованні дітей у США, Канаді, Данії та Ірландії? Як Ви гадаєте, чому саме в цих країнах таке демократичне ставлення до дітей?

– Покликаючись на особистий досвід та інформацію з тексту, чи можете Ви додати назви країн, які пропонують дітям багато свободи? Що позитивного та негативного в такому методі? Для країн якої частини світу характерне таке виховання?

– На противагу згаданому вище методу, які особливості виховання використовуються у сім'ях в Англії? На чому ґрунтується така особливість?

– У яких країнах приділяється небагато уваги дітям? Чому? Якими можуть бути наслідки такого виховання?

– Чим відрізняється ставлення до молодшого покоління у сім'ях в Італії, Іспанії, Греції?

- Схарактеризуйте особистість батьків у країнах Азії.
- Якими є особливості виховання в Європі та Азії? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. На Вашу думку, що таке «стілець відпочинку»? Ви коли-небудь зустрічали таке поняття у процесі виховання у вашій країні?

3. Якими є особливості виховання на Вашої Батьківщині?

4. Спостерігаючи за жителями України, які методи виховання вони використовують? Що позитивного та негативного, на Вашу думку, є у вихованні?

5. Підготуйте монологічне висловлення на тему виховання в певній країні, використовуючи інформацію з тексту (США, Італія, Китай, Канада, Швеція, Франція, Ірландія).

6. Проілюструйте значення українських прислів'їв у діалозі:

– *Якщо твої плани розраховані на рік – сій жито, якщо на десятиліття – саджай дерево, якщо на віки – виховуй дітей.*

– *Найдорожчий клад, як в родині лад.*

– *У кого діток сім, то й щастя всім.*

– *Який куц, така й хворостина, який батько, така й дитина.*

Трансформація тексту

1. Розподіліть текст на смислові частини. Дайте назву кожній смисловій частині.

2. Складіть план до тексту у вигляді тез.

3. Побудуйте діалог-розпитування на основі тексту.

4. На основі тезового плану та діалогу-розпитування складіть конспект тексту.

5. На основі конспекту підготуйте монологічне повідомлення «Виховання дітей у різних країнах світу».

Самостійна робота. Проект

Підготувати проект на тему «Переваги та недоліки виховання на Вашій Батьківщині».

ТЕМА № 8. МІЙ ДІМ – МОЯ ФОРТЕЦЯ

Увага! Наголошуй правильно!

будівні́цтво	іко́на	причі́лковий
відсу́тній	кобза́р	реа́льний
віко́нце	кри́ниця	розма́льований
воло́гий	кукурудзя́ний	саджа́ти
во́хра	мандрі́вник	святі́ня
годува́ння	ме́ртвий	свяче́ний
да́вній	надвіко́ння	скля́нка
діду́х	небе́сний	сте́ля
довкі́лля	півде́нь	уосо́блювати
доли́на	підзе́мний	ха́та
дотри́муватися	пові́р'я	чі́льний
енерге́тика	поку́ття	чума́к
запі́чний	посере́дник	
засті́льний	прізьба	

Практичне мовознавство

1. Прочитайте і простежте, як зміна лише одного звуку впливає на зміну значення слова. Визначте кількість звуків і кількість букв у наведених словах.

- 1) *гора – кора – поря – нора;*
- 2) *бій – біль – бір – біг;*
- 3) *мир – вир – жир – тир;*
- 4) *доручати – докучати;*
- 5) *мити – лити – вити – пити;*
- 6) *досвід – дослід;*
- 7) *драти – брати – грати – орати;*
- 8) *біг – біль – бір;*
- 9) *ліс – ліз – лід – лінь – лік – ліг – літ;*
- 10) *струс – струп – струн – струг.*

2. Підкреслені літери позначають один і той самий звук у всіх словах рядка:

А зірка, просьба, кузня;

Б вокзал, куля, крига;

В книжці, журба, стежка;

Г вчиться, радість, тьохкає;

Д гордість, поріг, кігті.

3. Наголос на другому складі має кожне слово рядка:

А жадоба, байдужий, олень;

Б квартал, ознака, русло;

В видання, занести, середина;

Г шовковий, документ, павич;

Д шофер, громадський, бешкет.

4. Звук [ш] є в кожному слові рядка:

А шедевр, сушити, щока, книжка;

Б щедрівка, довший, хрущ, арешт;

В вищий, помічник, проща, щebet;

Г кришталь, молодший, шанс, ніж;

Д мурашка, муштра, душа, нижче.

Прелімінарні вправи

1. Чи знаєте Ви, що таке «хата»? З огляду на Ваш досвід проживання в Україні, чи уживане це слово в сучасній українській мові? Що Ви знаєте про традиційну українську оселю?

2. Прочитайте слова. Чи відомі Вам визначення запропонованих слів? Ознайомтеся з їхніми дефініціями. Співвіднесіть слова із зображеними елементами традиційної української хати на малюнку.

– *призьба* – *невисокий, земляний насип вздовж стін хати знадвору;*

– *покуття* – *куток, розміщений по діагоналі від печі, та місце біля нього;*

– *підлога* – *дощане покриття у приміщенні, по якому ходять;*

– *піч* – споруда з цегли для опалення приміщення, випікання хліба, варіння страв, напоїв;

– *припічок* – довгастий виступ для лежання / складання речей, прибудований до печі;

– *перепічне вікно* – вікно навпроти печі;

– *застільне вікно* – вікно біля / навпроти столу;

– *запічне вікно* – невелике вікно за пічкою;

– *криниця* – глибоко викопана й захищена від обвалів яма для добування води з водоносних шарів землі;

– *пори́г* – місце біля дверей у хаті або за дверима; дерев'яний брус, закріплений на підлозі під дверима; нижня частина одвірка.

3. Складіть речення з новими словами задля ілюстрації їхнього значення.

Ознайомлення з текстом

Українська хата

Українська хата – це один із символів України, святиня давнього українського роду. За повір'ями, світ поділявся на однаково важливі частини – підземну, земну та небесну. Житло уособлювало різні світи: стеля символізувала небесний та духовний світ; двері, вікна і білі стіни – реальне, земне життя, своєрідний посередник спілкування людей із довкіллям; підлога, поріг і призьба – межа між земним і підземним світами. Люди часто називали хату Берегинею своїх душ.

Перед тим як починати забудову хати, по її майбутніх кутах на всю ніч ставили склянки зі свяченою водою. Якщо вранці кількість води у склянках збільшувалась, отже місце вибрали гарне. Іноді майбутні господарі засівали місце майбутньої забудови житом, якщо воно швидко проростало – життя у цій хаті буде багатим. Добрим знаком початку будівництва був четвер з повним місяцем. Хату розташовували так, щоб вхід був зі сходу або півдня – це означало, що тут завжди буде щастя.

Навколо хати не можна було саджати заборонені (високі) дерева, бо вони могли принести в родину біду. Господарі слідкували за тим, щоб на подвір'ї не було сухих дерев, які несли в собі мертву енергетику.

Українці дуже дбали про духовну чистоту своєї хати. Тому, будуючи її, дотримувалися різних вимог: город мав виходити до долини або річки; місце під хатою повинно бути цілинним, бо там земля «спокійна»; або ж будували на горбу, тому що там була відсутня волога. Біля оселі українці часто викопували криницю та ставили біля неї лаву як знак поваги до тих, хто подорожує: мандрівників, кобзарів та чумаків.

Традиційна українська хата мала щонайменше три вікна: у чільній стіні – два вікна навпроти печі (перепічні) та третє навпроти столу (застільне). Робили й маленьке віконце у причілковій стіні (запічне).

Однією з прикрас хати були настінні малюнки, які мали оберегове значення. Такі розписи було розміщено традиційно в три горизонтальні смуги. Середня смуга була на рівні висоти вікон, а

верхня та нижня – на однаковій відстані від вікон до даху та від вікон до призьби. Найкolorитнішими орнаментами розписувалися печі та припічки, підвіконня та надвіконня. Найчастіше малювали квіти маку та барвінку, зелень, птахів та свійських тварин. Найбільш розмальовані хати були у тих родин, де була донька на виданні. Для цього застосовували кольорові глини, розтерті й розведені на молоці та яйцях, вохру, сажу. Фарбу наносили пір'ям, колосками, штампами з картоплин, кукурудзяними качанами.

Особливо дбали про оздоблення покуття – почесного кутка, розташованого у селянському житлі по діагоналі від печі. Зазвичай тут висіли ікони, що передавались від батьків до дітей як знак благословення. Ікони було прикрашено найкращими, власноруч вишитими рушниками. У багатьох хатах поруч стояв стіл, де клали речі найвищої культурної цінності для українців: Біблію, святий хрест, дідух (Різдвяний сніпок пшениці), покриту рушником паляницю і букет пахучих цілющих трав. За цим столом садили весільних молодят та почесних гостей. А в будні тут завжди сидів батько – господар хати, голова родини.

Центром житла, його душею була піч. Вона завжди займала внутрішній кут хати з одного боку від вхідних дверей і була обернена отвором до фасадної (чільної) стіни, у якій були вікна. Піч є символом родинного вогнища в Україні, часто її прирівнювали до святості матері. Піч використовували для сну, годування, лікування хворих, захисту від злих небезпечних духів. Навіть пічний вогонь уважався священним, при ньому ні в якому разі не можна було лаятися.

Вишиті рушники були прикрасою кожної хати та ще й предметом гордості кожної господині. Ними обрамляли не тільки ікони, а й двері та вікна. Їх також стелили під хліб, на столі. Крім естетичної прикраси оселі, рушники служили ще й оберегом від впливу зовнішніх негативних чинників. Часто, крім рушників, вікна та двері оздоблювали часником і сухою кропивою як знак захисту оселі від негативного впливу.

Традиційна українська оселя втілювала в собі уявлення та вірування предків, уклад життя та побуту. Хата є символом естетичних уподобань.

Лексико-граматичні вправи

1. Доберіть із тексту прикметники. Визначте рід, число і відмінок, а також закінчення в дібраних словах.

2. Випишіть із тексту прикметники, розподіливши їх за числами (в однині – за родами (чоловічий, жіночий, середній)). Визначте їх граматичні показники.

3. Знайдіть прикметники у найвищому ступені порівняння. Назвіть вищий ступінь порівняння цих прикметників.

4. Доберіть із тексту еквіваленти до таких слів. У якому контексті їх використано?

Оселя, святилище, садиба, розмалювання, очищений, довкілля, символізувати, перекази, природна фарба, схвалення.

5. Поєднайте слова у лівому та правому стовпчику. Відповідно до роду та числа змініть форму прикметників. Подайте визначення утвореним словосполученням. Яке значення мають слова в таких словосполученнях – пряме чи переносне? Складіть речення зі складеними словосполученнями.

1) заборонений	а) вплив
2) вишитий	б) рушник
3) небезпечний	в) місце
4) цілинний	г) енергетика
5) культурний	д) дерева
6) спокійний	е) цінності
7) мертвий	ж) духи
8) негативний	з) земля
9) родинний	и) трави
10) цілющий	к) вогнище

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання:

- На які частини поділяється світ за повір'ям українців?
- Які елементи оселі символізують той чи той світ?
- Що являє собою українська традиційна хата?
- Яким чином українці обирали місце для забудови житла?
- Як мав виглядати двір майбутньої оселі?
- Скільки вікон має бути в хаті? Де вони розташовані?
- Яке значення мають малюнки на стінах хати?
- Яке традиційне розташування розпису? Перерахуйте елементи орнаментів української хати.
- Що таке покуття? Де вона знаходиться? Як прикрашали це місце? Яке значення покуття мала для українців?
- Що було центром хати?
- Що уособлювала піч української оселі? Яке значення печі в хаті?
- Для чого слугували рушники, окрім окраси оселі?

2. Вставте слова та словосполучення до таблиці. Розподіліть подані слова та словосполучення на групи, які асоціюються з певним елементом традиційної хати.

Сухі дерева, Біблія, стіл, чільна стіна, лікування хворих, орнамент, барвінок, склянка, четвер, кукурудзяні качани, куток, центр, ікона, часник, суха кропива, причілкова стіна, горб, південь, високі дерева, лаятись.

збудова хати	
рушник	
вікна	
розпис	
двір хати	
піч	
покуття	

3. Використовуючи слова та словосполучення з попередньої вправи, перекажіть певний уривок тексту, присвячений тому чи тому елементу традиційної української оселі.

4. Чим відрізняється українська традиційна хата від сучасної оселі українця?

5. Що в традиційному житлі українця повністю протилежне звичаям Вашої країни? З чого складається традиційна оселя Вашого народу? Порівняйте Вашу відповідь з тією, що дав інший студент. Що, на Вашу думку, є чинниками певних відмінностей між традиційним житлом представників різних країн?

6. Проілюструйте значення висловлення в діалозі: *1. Мій дім – моя фортеця. 2. У хаті, як у дзеркалі. 3. У своїй хаті й кути помагають.*

Трансформація тексту

1. Складіть анотацію до тексту «Українська хата».

2. Побудуйте діалог-розпитування за змістом тексту «Українська хата».

3. Складіть монолог на тему «Особливості традиційного національного житла в Україні» (з опорою на текст).

4. Підготуйте повідомлення на тему: «Традиційне житло моєї країни».

5. Підготуйте запитання до своїх одногрупників щодо особливостей традиційного житла їхньої Батьківщини.

Самостійна робота. Аудіювання

1. Прослухайте текст.

2. Випишіть ключові слова та словосполучення.

3. Прочитайте слова. У зв'язку з чим їх згадано в тексті? Дайте їм визначення.

Оформлення, інтер'єр, функціональні зони, дерево бонсай, ширма, кімоно, порожнеча, аксесуар, нецке, декор, безтурботність, хаос, акцент, геометричні форми.

4. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

- Чому сучасних європейців цікавить східна культура?
- Чим характеризується традиційне оформлення оселі в японському стилі?
- Опишіть традиційний японський будинок.
- На чому ґрунтується інтер'єр оселі?
- Які аксесуари прийнятні для японського інтер'єру?
- Про які риси характеру господаря свідчить оздоблення помешкання в японському стилі?
- Що спільного в японському та китайському стилях?
- Яким предметам меблів та аксесуарам надають перевагу китайці в інтер'єрі?
- Що використовують для оздоблення стін, підлоги та стелі в Китаї? Чому?
- Які кольори допустимі задля створення акцентів в оселі?

5. З огляду на традиції Вашої культури, складіть тези, що є спільним та відмінним у порівнянні зі стилем інтер'єру оселі на Сході.

6. Прослухайте текст ще раз. Запишіть стислий переказ.

Етнічні східні стилі в інтер'єрі

У сучасній Європі постійно зростає інтерес до східної культури. Особливо жителів сучасних мегаполісів приваблює Японія – самобутня, таємнича країна, багатовікові традиції якої живуть поряд з останнім словом прогресу.

Оформлення сучасної квартири в японському стилі стає все більш популярним. Багатьом припадає до смаку його простота, елегантність, функціональність. Крім того, японський інтер'єр захищає людину від негараздів зовнішнього світу: закриєш двері – і всі неприємності залишаться зовні.

Традиційний японський будинок не має стін. Пейзаж є природним продовженням інтер'єру. Зсередини будинок поділяється не на кімнати, а на «функціональні зони» (за допомогою ширм, фіранок, за рахунок перепадів рівня підлоги). Ширми роблять простір квартири легким і прозорим; переставляючи їх, можна оновлювати інтер'єр хоч щодня. Основа японського інтер'єру – порожнеча, тому принциповою особливістю такого стилю є мінімалізм. У будинку повинні бути тільки найнеобхідніші предмети меблів, побуту й декору. Усі речі зберігаються у вбудованих шафах. Характерною рисою японського стилю є відсутність яскравих кольорів, наявність різноманітних аксесуарів та дрібничок (мініатюрні нецке, бамбукові килимки, шкатулки, віяла із зображенням сакури, інтер'єрні ляльки в кімоно, керамічні вази, декоративні дерева бонсай).

Будинок, оформлений за законами японського інтер'єру, свідчить про те, що його господар мудрий, не піддається метушні та хаосу зовнішнього світу, здатний бачити прекрасне в повсякденному.

Багато спільних рис з японським стилем має філософія китайського інтер'єру. В його основу лягли енергія, простота і природа. Кімнати, оформлені в китайському стилі, наповнені безтурботністю, спокоєм, і в них завжди дуже комфортно. У Китаї не забувають традиції і шанують їх, тому оздоблення будинку обов'язково відображає культурні цінності. Ширми – це один з головних елементів китайського стилю, який розширює функціональність кімнати. Зазвичай ширма має конструкцію, яка складається, тому вона легко переноситься в будь-яке зручне місце.

Для оздоблення стін, підлоги і стелі в Китаї використовують лише натуральні природні матеріали. Стіни обшивають дерев'яними панелями, які мають червонуватий відтінок. Також як прикрасу використовують декоративні дерев'яні решітки. Оскільки дерево є

екологічно чистим і теплим матеріалом, стелю декорують масивними балками, а на підлогу вкладають суцільні дошки. У Китаї вважають, що червоний колір притягує удачу, тому цей колір є одним з найулюбленіших в інтер'єрі. Додатково виокремлюють молочно-білий, кремовий, коричневий і бежевий колір. Задля створення акцентів у китайській оселі використовують жовтий, блакитний і золотий кольори.

Кімната в китайському домі повинна виглядати просто і затишно з меблями з натурального дерева легких порід. Китайці уникають предметів меблів з плавно-округлими лініями. Для них важливо, щоб предмети меблів мали чіткі геометричні форми. Якщо мова йде про інтер'єр спальні, то ліжко зазвичай низьке. Китайці віддають перевагу в інтер'єрі скриням, широким тумбам, низьким столикам. Характерною рисою китайської оселі є освітлення. Найбільш популярним джерелом освітлення в кімнаті китайського стилю є лампи у вигляді паперових ліхтариків.

ТЕМА № 9. СІМ'Я

Увага! Наголошуй правильно!

азіа́тський	життєдія́льність	п'ятдеся́т
багатові́ковий	зана́дто	роді́нний
берегі́ня	засно́ваний	розпоряджа́тися
висококульту́рний	кваплі́вий	сі́льний
відповідáльність	найбі́льший	сіме́йний
во́гнище	намага́тися	со́ціум
вшано́вувати	неповто́рний	спа́док
головні́й	ніні́шній	суво́рий
гру́бий	оберіга́ти	су́тність
дбайлі́во	подру́жжя	трансформу́вати
допомага́ти	поколі́ння	цивілізо́ваний
дотримува́тися	прогресі́вний	числе́нний
життєві́й	прожива́ти	

Практичне мовознавство

1. Поясніть різницю в значеннях слів, користуючись тлумачним словником.

Ставиться – відноситься; ставлення – взаємини; сподвижник – подвижник; професія – фах – спеціальність; білет – квиток; цвісти – квітнути; бік – сторона; ділянка – дільниця; лікувати – лічити – рахувати – вважати.

2. Випишіть у три колонки слова, у яких: 1) звуків і букв порівну; 2) звуків менше, ніж букв; 3) звуків більше, ніж букв.

Радію, праця, рідня, дзюркіт, авіалінія, алюміній, дощ, жолудь, емальований, цятка, об'їзд, сім'я, розбуджений, електродзвоник, троє, ячмінь, льон, ідея, обсаджувати.

3. Оберіть рядок, у якому наголос на третьому складі має кожне слово.

А привезти, каучук, чисельник;

Б агрономія, сантиметр, поміщик;

- В** кілометр, монолог, дивлячись;
Г аргумент, соломинка, чотирнадцять;
Д двоскладовий, компроміс, завдання.

Прелімінарні вправи

1. Назвіть Азіатські країни та країни Європи. Які країни цих континентів Ви відвідували? Чим відрізняються держави двох окреслених частин світу?

2. Співвіднесіть слова-синоніми. Подайте визначення поданим лексичним одиницям. Складіть речення із запропонованими словами.

1. Покоління	А. Строкатість
2. Пращур	Б. Будова, склад
3. Традиція	В. Незмінна істина
4. Догма	Г. Генерація
5. Берегиня	Д. Предок
6. Турбота	Е. Взірець
7. Калейдоскоп	Ж. Побут
8. Ідеал	З. Охоронниця
9. Лад	И. Піклування
10. Господарство	К. Звичай

3. Запропонуйте прикметники, які б сполучалися з іменниками попереднього завдання в контексті теми «Сім'я».

4. Погляньте на малюнок до тексту. Опишіть в деталях кожну людину. Як Ви гадаєте, якої національності ці люди? Які особливості поведінки, зовнішності Вам допомогли визначити їхню національність?

Ознайомлення з текстом

Європейські та азіатські сім'ї

Кожна частина світу має свої неповторні особливості, традиції, які люди повинні оберігати з особливою ретельністю, позаяк ці численні звичаї було залишено нинішньому поколінню їхніми

предками. Наші пращури дбайливо ставилися до того, що їм передали з раннього дитинства їх батьки.

Головним осередком суспільства є сім'я. Вона відіграє надзвичайну роль у життєдіяльності будь-якого народу – через фізичну й соціокультурну зміну поколінь забезпечує можливість існування нації. У кожній родині є свої особливості, оскільки вони пов'язані спільністю побуту та взаємною відповідальністю, що ґрунтується на шлюбі та кровній спорідненості.

В Азії у кожній родині збережено давні традиції та релігійні догми народу. Вони ретельно дотримуються багатовікових традицій, що передавалися з покоління в покоління. Кожна азіатська сім'я являє собою окрему ланку соціуму. Тут жінки вшановують своїх чоловіків і поважають їх. Головне багатство в сім'ї – це діти, і тільки вони приносять в життя найбільшу радість.

У Вірменії, Таджикистані, Туркменістані зазвичай великі сім'ї, кількість членів яких може досягати п'ятдесяти осіб. Кожен член сім'ї має свої права й обов'язки. Старші завжди дбають про молодше покоління, всіляко підтримують та допомагають молодшим. В одному будинку проживають батьки і старші сини. Дочки завжди йдуть з

батьківського дому в дім чоловіка, де їх чекає нове життя й нові обов'язки. Главою сім'ї чи общини є найстарший чоловік у родині, господар будинку. Однак особливість полягає в тому, що власник може розпоряджатися всім майном, що належить сім'ї і, крім того, долею кожного з членів сім'ї. Сім'я в таких країнах – це, насамперед, громада, яка заснована по чоловічій лінії. Батьки у спадок залишають свій будинок тільки старшому синові, який сам вирішує, хто з братів може жити з ним під одним дахом. Усі сини залишаються в батьківському домі, що дозволяє сім'ї стати міцною і сильною. У тому випадку, якщо берегинею вогнища в домі є мати, вона може проживати в будинку молодшого сина, і разом з нею залишаються її незаміжні дочки.

У багатьох країнах Азії (Грузія, Узбекистан, Туреччина, Пакистан) чоловік у родині – це головний захисник і опора для близьких, який зобов'язаний розв'язувати всі сімейні проблеми та оберігати свою дружину і дітей. У чоловікові виховується твердість характеру та мужність. Обов'язками жінки є турбота про дім і дітей, збереження життєвих і сімейних цінностей. Вона повинна виховувати дітей так, щоб вони шанували давні традиції народу, цінували родинні зв'язки й поважали своїх батьків і старших.

У сучасній Європі можна спостерігати перетин багатьох культур та національностей, поєднання різних релігійних традицій. Європейські сім'ї поєднують стародавні звичаї з сучасними умовами цивілізованого світу.

Яскравим прикладом такого калейдоскопу релігій та національностей є такі країни, як Болгарія, Угорщина, Румунія, Чехія, Словаччина. Так, до недавнього часу на традиції Болгарії мала сильний вплив мусульманська культура, яка вирізняється дещо суворими положеннями. Середньостатистична сім'я складається з матері, батька і однієї дитини, в той час як в мусульманських сім'ях у Болгарії зазвичай троє дітей. Сутність сім'ї та виховання в таких країнах ґрунтується на тому, щоб зберегти віру в історію, любов до своєї країни і її традицій.

У Німеччині, Данії, Австрії шанобливо ставляться до своїх батьків і родинних зв'язків. Під час свят вся велика родина збирається за одним столом. Це приклад висококультурної сім'ї, у якій завжди панує взаєморозуміння й підтримка з боку батьків та дітей. Представники таких країн намагаються досягти ідеалу в сімейних стосунках, у вихованні дітей, у роботі та навчанні. Сім'я має велике значення, і всі її члени завжди підтримують родинні зв'язки незалежно від того, на якій відстані знаходяться один від одного.

Оскільки Ісландія – це доволі молода країна з новобудовами та сучасними містами, люди переїжджають із селищ та звикають до інноваційних змін. Ісландці звикли до спокійного й розміреного життя, і їм складно відразу зануритися в новий світ, активний та занадто квапливий, тому образ мешканця цієї країни не трансформувався зі зміною ладу. Ісландія славиться своїми сильними й вольовими жінками. Жінки в Ісландії беруть на себе всю найбільш складну роботу і можуть легко впоратися з господарством та вихованням дітей. Причиною такої жіночої поведінки став той факт, що ісландські чоловіки більшу частину свого життя проводили в морі, тому жінки мали самотужки з усім упоратися.

У порівнянні з країнами Азії, вибір пари європейці здійснюють самостійно, батьки не диктують їм свою волю. Навіть якщо батькам не сподобається вибір сина чи доньки, вони не будуть відмовляти і їхнє ставлення до дитини не зміниться.

Більшість країн Європи нічим не відрізняється одна від одної, тому що вони є сучасними, прогресивними, все їхнє життя має ті самі європейські стандарти. Такій родині притаманне рівноправ'я у сім'ї, коли подружжя розподіляє обов'язки між собою, допомагаючи один одному, однаково виховуючи своїх дітей.

Лексико-граматичні вправи

1. У поданих реченнях визначте граматичну форму іменників, числівників, дієслів, займенників і прикметників.

– У деяких країнах зустрічаються великі родини, кількість членів яких може досягати п'ятдесяти осіб.

– Представники таких країн намагаються досягти ідеалу в сімейних стотунках, у вихованні дітей, у роботі та навчанні.

– Усі сини залишаються в батьківському домі, що дозволяє сім'ї стати міцною й сильною.

– Ісландці звикли до спокійного й розміреного життя, і їм складно відразу зануритися в новий світ, активний та занадто квапливий.

– Наші пращури дбайливо ставилися до того, що їм передали з раннього дитинства їхні батьки.

2. Використовуючи прийменники в таблиці, доповніть фрази з тексту (дієслово з непрямым додатком). Утворіть з ними речення. Знайдіть у тексті дієслова з прямим додатком.

на, про, до, з, до, в, з

Ставиться _____, ґрунтується _____, дбати _____, складатися _____, звикати _____, занурюватися _____, упоратися _____.

1. Знайдіть у тексті слова, які використано в переносному значенні. Наприклад, *берегиня вогнища*. Подайте визначення слову / словосполученню.

2. Виберіть з тексту слова, що пов'язані з темою: «Будинок сім'ї», «Релігія», «Чоловік», «Дружина». Які слова / словосполучення Ви можете додати?

3. Доповніть запропоновані речення:

– Головним осередком суспільства є ...

– Кожна азіатська сім'я являє собою...

– Жінки шанують своїх чоловіків і поважають їх, головне багатство в сім'ї – це ...

– У Німеччині, Данії, Австрії шанобливо ставляться до...

– Європейські сім'ї поєднують стародавні звичаї з сучасними умовами...

– Вони шанують давні традиції народу, цінують родинні зв'язки і поважають...

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання:
 - Що таке сім'я? Які її функції в суспільстві?
 - Який провідний принцип формування сім'ї у країнах Азії?
 - Які особливості сім'ї у Вірменії, Таджикистані, Туркменістані?
 - Чи відрізняється роль матері / жінки та батька / чоловіка в азіатських країнах?
 - У яких країнах можна зустріти поєднання релігійних, культурних традицій?
 - Чому саме в Європі сім'ї багатонаціональні?
 - Чи відрізняється сім'я в Німеччині, Данії, Австрії?
 - Чому в Ісландії вольові та сильні духом жінки?
2. Складіть список слів / словосполучень, які асоціюються з певною країною згідно з темою тексту. Наприклад, Ісландія – молода країна, вольові жінки, море, спокійне життя, господарство.
3. Використовуючи запропоновані слова, розкажіть про:
 - сім'ї в країнах Азії (*великий, покоління, старший, син, дочка, господар, будинок, громада, сильний, захисник, мати, цінності, традиції*);
 - сім'ї в країнах Європи (*сучасний, перетин, історія, культура, свята, ідеал, зв'язки, пара, воля, прогресивний, подружжя*).
4. Яких звичаїв або традицій Вашої родини ви дотримуетесь в Україні?
5. Чи можна зберегти національні сімейні традиції, проживаючи в іншій країні? Яким чином?
6. Які відмінності у концепції «сім'я» Вашої країни та України?
7. На Вашу думку, який із підходів до формування сім'ї, згаданих у тексті, актуальний для сьогодення?
8. Вам запропоновано ситуації перетину культур у вузькому колі спілкування (шлюб / дружба). Це явище розповсюджене в будь-якій

країні світу. Шлюб / дружба людей різних національностей може бути міцним / міцною, довгим / довгою завдяки обізнаності подружжя / друзів та таким якостям, як толерантність, неупереджене ставлення, повага. Об'єднайтеся в групи по 2 студенти. Залежно від Вашого побажання оберіть відповідну категорію «шлюбу» або «дружби». Складіть діалог, мета якого – розв'язати конфлікт думок та позицій представників різних культур.

Шлюб:

- виховання дітей;
- кількість дітей у сім'ї;
- хто голова в сім'ї;
- жертвувати своїми інтересами заради чоловіка / дружини.

Дружба:

- допомога друзові в будь-який час;
- пожертва;
- жертвувати своїми інтересами заради друга;
- брехня заради друга.

Трансформація тексту

1. Виокремте основну інформацію кожного абзацу тексту «Європейські та азіатські сім'ї».

2. Прочитайте ще раз текст. Знайдіть вступ, основну частину, висновки, а також визначте певну кількість змістових частин і інформаційне наповнення кожної з них.

3. Виокремте основну та додаткову інформацію.

4. Складіть називний план прочитаного тексту.

5. Зіставте наявність і послідовність змістових частин статті з планом тексту.

6. Доберіть заголовки до тексту. Передайте основний зміст тексту у формі реферату. Дотримуйтесь логіки викаду інформації.

Реферування – це короткий переказ змісту будь-якого тексту (книга, наукова стаття тощо), оформлений у вигляді письмової

доповіді, яка створена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (література за темою, електронні джерела).

Етапи реферування тексту:

- поділити текст на логічні частини;
- виокремити головну ідею кожної частини;
- прочитати оригінал ще раз;
- спланувати свій майбутній текст: продумати, що буде включено до вступу, основної частини і висновку;
- дотримуватись структури та використовувати відповідні кліше;
- не інтерпретувати або оцінювати думку автора;
- уникати оцінних слів і фраз в тексті реферату, використовувати перефразування.

Структура реферованого тексту:

1. Вступ (послідовний виклад) – *На початку тексту / статті; спочатку; насамперед; потім; у подальшому.*

2. Аргументація (причинно-наслідкові та умовно-наслідкові відношення між поданою інформацією, зіставлення та протиставлення) – *І; але; тому; унаслідок цього; внаслідок цього; значить; у силу того; залежно від цього; завдяки цьому; у зв'язку з цим; у цьому випадку; і все-таки; з одного боку; з іншого боку; навпаки; але; а; не тільки, але і; тоді як; на противагу цьому.*

3. Висновки (узагальнення, підсумок) – *Таким чином; отже; одним словом; значить.*

Самостійна робота. Презентація

Створіть презентацію на тему «Сімейні цінності моєї країни».

ТЕМА № 10. МОДА: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНІСТЬ

Увага! Наголошуй правильно!

аксесуár	комфóрт	самобúтній
архітектúра	манжéт	свідóмість
безрукáвка	молоді́жний	святкóвий
боліóчий	нагрудний	сьогодéння
вишивáнка	незалéжність	тáсьма
ві́шитий	незві́чний	тендéнція
етні́чний	оселéдець	тенді́тний
запáска	панувáти	увирáзнення
кепта́р	пла́хта	фасóн
керсе́тка	пра́гнення	шарова́ри
ко́лоріт	приєдна́ння	
ко́мірець	принале́жність	

Практичне мовознавство

1. Спишіть, вставляючи на місці крапок, де потрібно, апостроф. Поясніть написання апострофа.

Бур..я, бур..ян, кров..ю, міжбрів..я, зор..яний, солов..їний, кам..яний, п..явка, черв..як, мавп..ячий, торф..яний, надвечір..я, різдв..яний, духм..яний, пір..їна, Лук..ян, Лук..янівка, під..їсти, без..ядерний, возз..єднати, зм..якшити, об..їжчик, вітр..як, Св..ятослав, двох..ярусний, пів..яблука, Заполяр..я, об..якоритися, від..ємний, дев..ятнадцять, Мар..яна, жираф..ячий, знічев..я, об..їзд, реп..ях, зв..язківець, св..ято, пам..ятка, тьм..яний, верф..ю.

2. Визначте чергування голосних при словозміні, словотворенні.

Творчість – творчості, лебідь – лебеда, піст – посту, сім – семи, вісім – восьми, річ – речі, стерти – стирати, стеріг – стерегти, іній – інею, шістсот – шестисот, вечір – вечора, щирість – щирості, перемога – перемагати, чекати – очікування, воля – вільний, оберіг – берегти.

3. До поданих слів доберіть спільнокореневі, у яких відбувається чергування букв на позначення приголосних.

Друг, берег, річка, мости, водити, просити, бігти, птах, козацький, дорогий, тікати, чистити, книга, плескати, казати, змістити, косити, приїхати, пророк, ткач.

Прелімінарні вправи

1. Знайдіть визначення поданим словам: *сорочка, полотно, сукно, кептар, намисто, вінок, шаровари.*

– конопляна, лляна, бавовняна, а також штучна або шовкова тканина особливого переплетення;

– прикраса з перлів, коралів, різнокольорових камінців тощо, яку жінки носять на шиї;

– чоловіча або жіноча натільна білизна або одяг, що надягають поверх білизни, для верхньої частини тіла;

– широкі штани особливого крою, зібрані біля кісточок унизу;

– щільна тканина з вовняного або напіввовняного прядива, на лицьовій поверхні якої утворюється застил, що закриває переплетення ниток;

– квіти, листя, гілки тощо, сплетені в коло, яким звичайно прикрашають голову;

– верхній хутряний одяг без рукавів.

2. Погляньте на малюнки. Опишіть їх, використовуючи слова з вправи №1.

3. Дайте відповіді на запитання:

- Якому народу належить стиль вбрання на малюнках?
- За якими ознаками Ви зробили такий висновок?
- До якої групи можна віднести запропонований одяг – традиційний або сучасний?
- Які традиційні / сучасні деталі можна виокремити на кожному малюнку?

Ознайомлення з текстом

Український одяг: від історії до сьогодення

Кожну конкретну націю визнають самобутньою за певними критеріями, які вирізняють її з-поміж інших. Національну ідентичність визначають за різними якісними показниками: історія, мова, побут, архітектура, мода тощо. Одяг багато розповідає

про людину – її характер, звички, статки, соціальний статус. Мода розповість про час, економіку й культуру суспільства, у якому вона панувала. Мода відображає суспільні уявлення про красу, гармонію й комфорт, демонструє рівень культури й технології.

Однією з визначальних особливостей українців як нації є народне вбрання, український костюм. Залежно від способу носіння, одяг давнього українства знавці поділяють на кілька груп. Наприклад, натільний – той, що одягали безпосередньо на тіло. Як чоловіки, так і жінки послуговувалися єдиним видом натільного одягу – сорочкою. Вона мала багато варіантів крою та оздоблення. Виготовлялася вона переважно з полотна або сукна відповідно до призначення чи матеріальних можливостей родини.

У різних куточках України простежувалися яскраво виражені відмінності в пошитті сорочки, які

позначалися в основному на способах приєднання рукавів і плечової вставки до стану та оздобленні коміру і манжетів. Але найвиразніше – регіональну приналежність, вікові особливості власника сорочки, а також його сімейний стан – визначали вишиті орнаменти, які наносили різноманітними методами.

Елемент народного костюма, який носили на нижній частині тіла, називали стеговим або поясним одягом. Для жінок це були запаска, фартух, плахта. Чоловічий поясний одяг – це штани. За способом крою – гачі (вузькі штани) або шаровари (широкі штани). На поясі штани фіксувалися за допомогою «шворки».

Нагрудний одяг носили поверх сорочки. Важливою функцією цього елемента вбрання, окрім покриття тіла, було увиразнення силуету і приховання недоліків фігури, щоб наблизити її до тогочасного еталону краси. До речі, українці й досі не змінили своїх вподобань стосовно ідеалу фігури: широкоплечі парубки й тендітні дівчата. Зазвичай нагрудний одяг було презентовано безрукавками («керсетки», «кептарі»).

Мода завжди відігравала важливу роль у суспільстві та розвивалася разом з людством. Вона постійно змінюється: з'являються нові ідеали, прагнення, цілі та ін. Сьогоднішня мода дуже особлива, адже головним її девізом є свобода і незалежність, зручність та комфорт.

Сучасних людей цікавить простий та практичний одяг, якісний, надійний й натуральний, що забезпечує їм комфорт та зручність. Зараз не важливо, як одяг виглядає, важливо те, як людина себе в ньому відчуває, чи їй дійсно комфортно.

У світлі останнього історичного періоду в Україні, який ознаменувався різкими та болючими подіями, розпочався закономірний процес відтворення національної пам'яті задля зміцнення національної свідомості та духу.

Сучасні українці шанують та плекають

традиції українського народу та щороку святкують День вишиванки. Нині вишиванка переживає піднесення й відродження. Національний етноколерит України продовжує надихати закордонних дизайнерів, які створюють усе нові й нові варіанти інтерпретацій традиційних українських візерунків. Приміром, у колекції від модного дому «Валентино» чітко прослідковуються українські мотиви – традиційні елементи національного одягу були помітні у багатьох варіантах вбрання. Вишивка, мережки і стильні етноаксесуари (намисто, вінки, прикраси) виглядали на подіумі дуже оригінально.

Чоловічі та жіночі вишиванки – це сьогодні святкове вбрання українців. Більша частина сорочок випускається невеликими партіями та оздоблена машинною вишивкою. Виробники постійно пристосовуються до нових тенденцій молодіжної моди, пропонуючи незвичні фасони й кольори вишиванок.

Одяг з етнічними мотивами – це комфортне буденне вбрання. Зазвичай це футболки, сукні та толстовки, оздоблені на грудях українським орнаментом, а на комірці й манжетах – тасьмою чи вишивкою. Таке українське національне вбрання, окрім імітації вишивки, може бути прикрашене, наприклад, державною символікою: зображенням прапора, тризуба, гербів українських міст, козака з оселедцем тощо.

Лексико-граматичні вправи

1. Поясніть словосполучення. Назвіть суфікси прикметників і слова, від яких вони утворені. Складіть речення з поданими словосполученнями.

Натільний одяг, національна ідентичність, регіональна приналежність, народний костюм, поясний одяг, тогочасний еталон краси, сьогоднішня мода, болючі події, День вишиванки, стильні аксесуари, святкове вбрання.

2. У зв'язку з чим було використано вище згадані словосполучення у тексті?

3. Скоротіть речення, не використовуючи підрядні речення.

1. Елемент народного костюма, який носили на нижній частині тіла, називали стегновим або поясним одягом.

2. Сучасних людей цікавить простий та практичний одяг, якісний, надійний та натуральний, що забезпечує їм комфорт та зручність.

3. У світлі останнього історичного періоду в Україні, який ознаменувався різкими та болючими подіями, розпочався закономірний процес відтворення національної пам'яті задля зміцнення національної свідомості та духу.

4. Національний етноколерит України продовжує надихати закордонних дизайнерів, які створюють нові варіанти інтерпретацій традиційних українських візерунків.

5. Виробники постійно пристосовуються до нових тенденцій молодіжної моди, пропонуючи незвичні фасони й кольори вишиванок.

4. Подайте визначення словам та словосполученням із тексту: крій, машинна вишивка, вбрання, еталон краси, етноколерит, українські мотиви, оселедець.

Замість крапок у поданих реченнях вставте необхідні слова:

1) Національний етноколерит України продовжує надихати закордонних дизайнерів, які ... 2) Мода відображає суспільні уявлення про красу, гармонію й комфорт, демонструє ... 3) Національну ідентичність визначають за різними якісними показниками: ... 4) Однією з визначальних особливостей українців як нації є ... 5) Важливою функцією натільного вбрання, окрім покриття тіла, було ... 6) Сьогоднішня мода дуже особлива, адже головним її девізом є ... 7) Сучасних людей цікавить простий та практичний одяг, якісний, надійний та натуральний, що забезпечує їм ...

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання:

- Що характеризує одяг, певне вбрання різних народів?
- На які групи поділяється український традиційний одяг?
- Які характерні ознаки національної сорочки?

– Який стеговий або поясний одяг для чоловіків та жінок ви знаєте?

– Що уособлювало носіння українського національного нагрудного одягу?

– Чим характеризується сучасна мода? Якому одягу зазвичай надають перевагу люди у всьому світі?

– Що спричинило піднесення та відродження української вишиванки?

– Який вплив має український етнічний одяг та аксесуари на світову моду?

– Яке вбрання обирають українці сьогодні?

2. Подайте визначення таким словам: *мережка, тасьма, комір, манжет, плахта, гачі, шворка, керсетка, візерунок.*

3. До яких предметів одягу належать або можуть належати названі вище слова. Використайте їх у власних реченнях.

4. Погляньте на малюнки. Яким національностям характерне зображене вбрання? Чи можете Ви назвати предмети одягу? Який етнічний одяг та аксесуари модні сьогодні?

5. Об'єднайтесь у пари. Максимально розкрийте одну із запропонованих тем, використовуючи метод гри «синквейн».

Структура висловлення:

- один іменник (тема висловлення)
- два прикметники (розкривають тему)
- три дієслова (дії теми)
- одне речення (ставлення до теми)
- слово-резюме (нова інтерпретація теми)

Теми: *етнічне вбрання, модний одяг, приховання недоліків, комфортний одяг.*

Наприклад, тема «Тенденції моди»: 1) Тренд. 2) Сучасний, нагальний. 3) Репрезентувати, поінформувати, слідкувати. 4) Мода змінюється зі смаками, уявленнями та сприйняттям людей. 5) Швидкоплинність.

Трансформація тексту

1. Підготуйте повідомлення «Основні види трансформації тексту. План, тези, конспект, анотація, реферат».

2. Укладіть детальний розгорнутий план до тексту.

3. Напишіть тези до тексту, спираючись на отримані відомості про мовно композиційні їх особливості. Подайте зіставну характеристику докладного плану й тез.

4. Підготуйте монолог із використанням плану й тез на основі тексту «Український одяг».

5. Напишіть анотацію, конспект, реферат до тексту, спираючись на отримані відомості про мовно композиційні їх особливості.

6. Проаналізуйте, які мовні кліше були використані Вами під час написання анотації, тез, конспектів, рефератів. Зверніть увагу на специфіку використання вставних конструкцій у текстах такого зразка. Зробіть висновок про те, яку роль відіграють вони в побудові текстів анотацій, тез, конспектів, рефератів.

Самостійна робота. Презентація

Створіть презентацію на тему «Особливості традиційного та сучасного одягу моєї країни».

ТЕМА № 11. МИСТЕЦТВО

Увага! Наголошуй правильно!

асимéтрія	кінематографі́я	проголо́шення
велетéньський	класици́зм	раціо́нальний
відобра́ження	компози́ція	Ренеса́нс
гіга́нтський	лицемі́рство	самоці́нність
го́тика	мисте́цький	скорбо́та
динамі́чність	митéць	строкáтість
догматі́зм	надба́ння	трактува́ння
достові́рний	необме́женість	умі́лець
драматургі́я	нерво́вість	ушляхе́тнювати
дося́гнення	образотво́рчий	хресто́вий
естéтика	повсякде́нність	чисті́лице
жа́дібність	повча́льний	
като́лицький	пото́йбічний	

Практичне мовознавство

1. Оберіть той рядок, в ясіх словах якого всі приголосні звуки глухі.

А тьмяний, тім'я, несеться, тюль

Б зіскочити, просьба, зябра, зірка

В фокус, завлабораторії, фронт, графа

Г сорок, сіяч, старанно, майстер

Д краяти, закріплений, кран, анекдот

2. Оберіть відповідний рядок, де усі приголосні звуки глухі в словах рядка.

А щастя, таксі, папуга, шахіст

Б осика, птах, степ, пахощі, шепіт

В поступ, шапка, спека, фортеця

Г береза, ягода, граб, бджола

Д повість, гудзик, квітка, пам'ять

3. Оберіть групу слів, де звук [ш] є в кожному слові рядка.

А мурашка, муштра, душ, нижче

Б щока, книжка, сушити, шедевр

В щедрівка, довший, хрущ, арешт

Г щebet, цілющий, проща, помічник

Д кришталь, молодий, шанс, стежка

4. Усі приголосні звуки глухі в словах рядка.

А щастя, таксі, папуга, шахіст

Б осика, птах, степ, пахоці, шепіт

В поступ, шапка, спека, фортеця

Г береза, ягода, граб, бджола

Д повість, гудзик, квітка, пам'ять

Прелімінарні вправи

1. До якого виду мистецтва належить той чи той малюнок? Опишіть зображення, використовуючи слова та словосполучення: *на малюнку зображено; аналізуючи окреслене зображення, можна зробити висновок; на мою думку; я вважаю.*

2. Подайте визначення поданим словам. Поставте назви епох в історії мистецтва у хронологічному порядку. Чи знаєте Ви представників кожного із запропонованих епох? Прокоментуйте характерні ознаки тієї чи тієї епохи: *модернізм, середньовіччя, ренесанс, бароко, античність, класицизм.*

3. Співвіднесіть слова-синоніми. Подайте визначення запропонованим лексичним одиницям.

1) надбання	а) натяк, алегорія
2) митець	б) спорядження
3) метафора	в) напрям, течія
4) строкатий	г) потомок
5) тенденція	д) початок, осередок
6) джерело	е) здобуток, досягнення
7) екіпірування	ж) пишність, помпезність
8) урочистість	з) принципи, світобачення
9) епоха	и) рябий, різнобарвний
10) кредо	к) майстер, знавець
11) нащадок	л) доба, ера

4. Складіть речення з поданими словами лівої колонки.

5. Дайте відповіді на запитання:

– На Вашу думку, як мистецтво може впливати на хід історії? Чи можете Ви навести такі приклади?

– Яку роль відіграє культура в широкому значенні в житті людей?

– Який вплив має художня культура особисто на Вас?

Ознайомлення з текстом

Культурні епохи

Розвиток культури є важливим для кожного народу, нації. Культура в загальному значенні – це сума мистецьких надбань: література, музика, образотворче мистецтво, скульптура, архітектура, театр, кінематографія. Твори культури можуть бути створені як професійними, так і народними митцями. Народи пишаються своїми культурними надбаннями, бережуть їх, водночас намагаються інтегрувати їх в суспільне життя. За допомогою культурних досягнень народи духовно розвиваються, ушляхетнюються, підносять рівень свого світосприймання.

Сутність художньої культури полягає в тому, що творець (професіонал, любитель, народний умілець) завдяки своїм розвиненим почуттям образно пізнає й образно ж моделює якийсь фрагмент реальності, а потім передає це глядачеві чи слухачеві в естетично виразній формі. Художня культура охоплює все населення. Так, багато людей пишуть вірші і музику, малюють, деякі продовжують робити це протягом усього життя. Але тільки те, що створено видатними майстрами своєї справи у сфері художньої діяльності, зберігається у віках та має найвищу цінність для суспільства і становить мистецтво.

У світовій історії зі зміною світобачення змінювався підхід до відображення ставлення до суспільних проблем, політики, релігії тощо. Для кожної епохи характерні певні види мистецтва.

У період античності (VIII століття до н.е. – VI століття н.е.) стали виникати міфи про Геракла, Зевса та інших богів, про титанів і гігантських птахів. Пізніше з'явилися перші філософи, мислителі й письменники (Гомер, Сафо, Есхіл, Гораций). Жанр, у якому писали митці, нині названо лірикою, але часто на такі розповіді покликаються як на історично достовірне джерело. Світ Стародавнього Сходу знаменитий повчальними віршами. Саме в цій частині світу в стародавні часи з'явилася найважливіша книга людства – Біблія.

Епоха Середньовіччя тривала з XI по XIV століття. Період панування церкви визначив спосіб життя середньовічної людини, соціальні кордони суспільства й естетичне кредо. Хрестові походи супроводжували вплив східної моди на європейську. Лицарські турніри і все супровідне їх екіпірування (лати, штандарти і герби, попони коней) спричинили появу «гербових костюмів», які характеризувалися строкатістю та асиметрією

малюнків. У Середньовіччі дуже активно стали виникати й розвиватися нові стилі й напрямки в архітектурі: романський стиль та готика.

Відродження – це могутній культурний рух у межах XIV – початку XVII століть, у ході якого відбулося подолання духовної диктатури й деспотії церкви, виникла нова культура, звернена до земних справ, прагнення людей до щасливого життя, а також нова система національних літератур, нова філософія і наука; небувалого розквіту досягло в ту пору образотворче мистецтво. Характерними ознаками культури Ренесансу були такі: світський, нецерковний характер культури Відродження, що було наслідком звільнення суспільного життя загалом від католицького догматизму; відродження інтересу до античної культурної спадщини давньоримського зразка; зосередження людини як основної цінності у центр світу і в центр філософії, літератури, мистецтва та науки.

Найвизначніший представник періоду ренесансу Данте Аліг'єрі – легендарна людина, у творчості якої виявилися тенденції розвитку італійської культури на століття вперед. Данте найбільш відомий як автор «Іліади Середніх віків» – «Комедії», названої нащадками Божественною. У ній поет зображує себе як того, хто подорожує Пеклом, Чистилищем і Раєм у супроводі давно померлого римського поета Вергілія.

Однак, незважаючи на далекий від повсякденності сюжет, твір наповнений картинками життя сучасної йому Італії і насичений символічними образами й метафорами.

Яскравим представником епохи Відродження є Леонардо да Вінчі. Його картини характеризуються вдосконаленням психологічних засобів вираження і більш глибоким розкриттям внутрішнього світу людини, спрощенням композиційного ладу. Найбільш видатним здобутком Леонардо є «Мадонна з квіткою». У цій картині він передав щастя молодій матері, що грає із сином, якому вона простягнула квітку. Леонардо домігся чудової злитості

композиції, об'єднавши фігури Марії й дитини в нерозривну групу на темному тлі стіни.

Бароко – стиль у мистецтві (живописі, архітектура, музиці, літературі) початку XVI століття – кінця XVIII століття. У такому стилі митці висловлювали бажання насолоджуватись дарунками життя, мистецтва і природи. З доби бароко почалося справжнє поширення європейської цивілізації на інші континенти. Великого значення в цей час набули церемоніали, етикет, ушляхетнення способу життя й зовнішнього вигляду людини. Ці постулати знайшли своє відображення в мистецтві. Основні риси стилю бароко – парадність, урочистість, пишність, динамічність. Живопис і скульптура відзначаються декоративно-театральними композиціями, тонким розробленням колориту й ефектів освітлення, ускладненою пластикою, парадністю.

Засновником бароко в Італії вважають Мікеланджело Буонаротті. Саме він широко використовував карнизи, подвоєння колон, тісняву архітектурних елементів та надлюдський розмір. Скульптурні та архітектурні твори генія й досі створюють враження скорботи, напруги, нервовості, хоча зберігають чітку побудову, симетрію й потойбічну, майже неможливу красу.

Класицизм – напрям у мистецтві, який уперше заявив про себе в культурі XVII – XIX століття. Певною мірою притаманний мистецтву всіх країн Європи. Для класицизму важливим був принцип свободи вибору – необмеженість власного, суб'єктивного трактування історичних форм. Для класицизму було характерно: зображення героїв позитивних (зразок для наслідування) або негативних (моральний урок читачам); дотримання правила трьох єдностей: єдність дії (чітка композиція), єдність часу (один день), єдність місця (в одному місці); підкреслення в образах героїв однієї риси характеру (честь, обов'язок, хоробрість, лицемірство, жадібність тощо).

Представниками класицизму були насамперед французькі письменники: Мольєр, Вольтер, Жан-Жак Руссо та інші. Поняття класицизму в музиці асоціюється з творчістю Моцарта і Бетховена, що визначили напрямок подальшого розвитку музичної композиції.

Модернізм – загальна назва напрямів мистецтва та літератури кінця XIX – початку XX століття, що відображали кризу буржуазної культури й характеризували розрив із традиціями реалізму та естетикою минулого. Модерністи вважали, що не треба шукати у творі мистецтва якоїсь логіки, раціональної думки. Тому мистецтво модернізму й носило переважно ірраціональний характер.

У літературі модернізм спочатку виникає у французькій поезії наприкінці XIX ст. (Ш. Бодлер, А. Рембо, П. Верлен), згодом поширюється і в прозі (Ф. Кафка, Дж. Джойс, М. Пруст), драматургії (Г. Ібсен, М. Метерлінг). Виявляється також у живописі (П. Пікассо, С. Далі, К. Малевич), у музиці (К. Дебюссі, Я. Сибеліус, М. Равель) та інших видах мистецтва. Ознаки модернізму – особлива увага до внутрішнього світу особистості; проголошення самоцінності людини та мистецтва; пошук нових засобів у мистецтві; прагнення відкрити нові ідеї, що перетворюють світ за законами краси й мистецтва.

Лексико-граматичні вправи

1. Розгляньте ілюстрації до тексту. Опишіть одну із них. Використовуйте для тексту-опису переважно іменні частини мови (іменники, прикметники, займенники). Поясніть, яку функцію вони виконують у текстах такого зразка.

2. Послугуючись тлумачним словником, поясніть значення нових для Вас слів. Наприклад: *світосприймання, лірика, панування, штандарт, попон, строкатість, догматизм, чистилище, тло, церемоніал, постулат, тишиність, тіснява, лицемірство.*

3. У поданих словосполученнях замініть виділені слова синонімами. Складіть з ними речення.

Розвиток культури, видатні майстри, достовірне джерело, повчальні вірші, подолання диктатури, небувалий розквіт, культурна спадщина, тенденції розвитку, поширення європейської цивілізації, трактування історичних форм.

4. Утворіть від поданих іменників прикметники.

Професія, народ, суспільство, гігант, естетика, хрест, герб, асиметрія, легенда, символ, театр, потойбіччя, архітектура.

5. Напишіть самостійно те, що можна: *знаходити, охоплювати, супроводжувати, спричиняти, домагатися, висловлювати, набувати, моделювати.*

6. Поміркуйте, у зв'язку з чим слова з попереднього завдання було використано. Знайдіть у тексті речення з ними.

7. Використовуючи прийменники в таблиці, доповніть фрази з тексту. Утворіть з ними речення.

до від із з до на з в до на за

Підхід _____ відображення; покликаються _____ певні розповіді; напрямки _____ архітектурі; звернений _____ земних справ; звільнення _____ католицького догматизму; інтерес _____ античної культурної спадщини; незважаючи _____ далекий від повсякденності сюжет; _____ доби бароко; асоціюється _____ творчістю Моцарта; розрив _____ традиціями реалізму; _____ законами краси.

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання.

- Як Ви розумієте поняття «культура»?
- Чому розвиток культури є важливим для кожної нації?
- У чому полягає сутність художньої літератури?
- Які культури епох Ви знаєте?
- Які часові рамки епохи античності?
- Які характерні риси періоду античності?
- Чим відомий Стародавній Схід?

– Яка наступна епоха панувала після античності? Скільки часу вона тривала?

– Чим вирізнялась епоха Середньовіччя?

– Скільки часу тривав період Відродження? Які характерні ознаки цієї епохи?

– Які часові рамки періоду бароко? Що набуло великого значення в означений період?

– Що Ви знаєте про класицизм? Назвіть характерні ознаки цього напрямку.

– Дайте детальну характеристику напрямку модернізму.

2. Поєднайте прізвища митців з назвою епохи, у якій вони жили. Доповніть таблицю додатковою інформацією про видатних людей: до якого виду мистецтва належить їхня творчість, назвіть видатні роботи цих митців, які характерні риси творчості того чи того митця.

Ш. Бодлер, С. Далі, П. Пікассо	Бароко
Вольтер, Жан-Жак Руссо, Моцарт	Відродження
Гомер, Сафо, Горацій, Есхіл	Модернізм
Мікеланджело Буонаротті	Класицизм
Леонардо да Вінчі, Данте Аліг'єрі	Античність

3. Використовуючи запропоновані ключові слова та імена видатних митців певної епохи з вправи № 2, розкажіть про:

– епоху античності (*бог, титани, Геракл, лірика, вірші, Біблія*);

– епоху Середньовіччя (*церква, лицарські турніри, строкатість, романський стиль, готика*);

– Ренесанс (*диктатура, образотворче мистецтво, філософія, католицький догматизм, символічні образи*);

– напрям бароко (*дарунки життя, природа, церемоніал, етикет, колорит, пишність, колони*);

– класицизм (*свобода вибору, моральний урок, зразок для наслідування, чітка композиція, честь*);

– модернізм (*традиції реалізму, логіка, ірраціональний характер, французька поезія, живопис, внутрішній світ особистості, самоцінність людини, закони краси*).

4. Що Ви знаєте про розвиток культури в певні епохи Вашої країни та Вашого регіону? Які особливості мистецтва того часу Ви знаєте? Назвіть представників кожної епохи.

5. Проілюструйте значення висловлень відомих людей у діалозі: 1. *Життя коротке, мистецтво – вічне* (Гіппократ); 2. *Я не пишу, що бачу. Я пишу, що думаю* (Пабло Пікассо); 3. Велич мистецтва ясніше за все виявляється в музиці (Йоганн Вольфганг Гете); 4. Живопис сперечається і змагається з природою (Леонардо да Вінчі).

6. Порівняйте Ваше ставлення до певного висловлення з думкою інших студентів, представників різних культур.

Трансформація тексту

1. Поділіть текст на смислові частини. Дайте назву кожній смисловій частині.

2. Складіть план до тексту у вигляді тез.

3. Побудуйте діалог-розпитування на основі тексту.

4. На основі тезового плану та діалогу-розпитування складіть конспект тексту.

5. На основі конспекту підготуйте монологічне повідомлення «Особливості світових культурних епох».

Самостійна робота. Аудіювання

1. Прослухайте текст.

2. Випишіть ключові слова та словосполучення.

3. Прочитайте слова: *пілястра, костьол, експансія, абсолютизм, обрис, світлотінь, тектонічність, єзуїт, неф, фронтон, зодчество*. Використовуючи тлумачний словник, подайте визначення поданим словам. Поміркуйте, у зв'язку з чим їх згадано у тексті?

4. Дайте відповіді на запитання та виконайте завдання:

– Чим відрізняється напрям бароко від стилю епохи Ренесансу? Доберіть приклади з архітектури та художньої культури.

– Які переваги окресленого стилю бароко Ви знаєте?

– У яких регіонах України напрям бароко був розповсюджений?

– Які характерні риси архітектури західної України початку XVI століття?

– Назвіть перші будівлі, які відповідали архітектурному стилю бароко в Україні? Опишіть їх.

– Дайте коротку характеристику стилю бароко в Україні.

– Які релігійні будівлі було зведено в XVII – на початку XVIII століття?

З огляду на історію Вашого народу вкажіть, що є спільним та відмінним у порівнянні з архітектурою України у напрямі бароко?

5. Прослухайте текст ще раз. Запишіть стислий переказ.

Особливості українського бароко

Наприкінці XVI століття в Італії в результаті кризи гуманістичної ренесансної культури на зміну стилю Відродження прийшов стиль бароко.

У XVII столітті стиль бароко поширився в більшості європейських країн. Стиль бароко був суперечливим і неоднозначним: у різних країнах він яскраво виражав ідею дворянської культури часів розквіту абсолютизму (боротьби за національну єдність).

У порівнянні з ренесансом у бароко класичні форми перетворюються, вони набувають іншого характеру й іншого композиційного бачення. На зміну раціональній тектонічності приходить атектонічність, мальовничість змінює ренесансну графічність, пластику, що стала основним засобом художньої виразності, створює неспокійну гру світлотіні, у планах і формах панують складні криволінійні обриси, статичність ренесансних композицій змінюється бурхливою динамікою форм, групуються колони й пілястри (прямокутні виступи в стіні у вигляді вправлених у них колон), фасади й інтер'єри будинків доповнюються скульптурами, в інтер'єрах будинків рясно використовуються позолота, ліплення, різьблення, мальовничі плафони, які ілюзорно зображують небо з ангелами, що летять по ньому.

Переваги стилю виявилися у винятково сильних за художньою виразністю принципах створення архітектурних ансамблів і дивному вмінні органічно вписувати архітектуру в навколишню природу. Головне в ньому – вразити уяву людини незвичайністю, багатством, розкішшю і вплинути на її почуття.

В Україні бароко набуло своєрідних особливостей, зокрема у цей стиль були привнесені традиції народного мистецтва. Найбільш яскраво означений самобутній стиль виявився в архітектурі Лівобережжя і Слобожанщини.

На західних землях України, що залишилися під владою польських магнатів, архітектура розвивалася в іншому напрямку. Тут були замовники зі специфічними смаками й вимогами, вирізнялись й архітектори (частіше іноземці), іншими були традиційні прийоми будівництва й будівельні матеріали, до того ж на той момент посилювалася політика католицької експансії. Саме цією політикою пояснюється будівництво великої кількості католицьких монастирів у Галичині, на Поділлі й Правобережжі, на Волині.

Однією з перших будівель, що повністю відповідала запозиченому архітектурному стилю, був єзуїтський костюл Петра і Павла у Львові, побудований у 1610–1630 роках італійським зодчим Джакомо Бріано. Костюл був побудований у вигляді видовженого прямокутника з двома поздовжніми рядами колон усередині (василька), із типовим для середньовічної архітектури високо піднятим центральним нефом (колонадою або аркадою) і зовнішніми підборними арками над бічними нефами, тобто рисами, що сягають готичної архітектури.

Будівля костюлу майже повністю копіює римську церкву єзуїтів Іль Джезу, побудовану в 1575 році одним із засновників стилю бароко Джакомо делла Порта. Іль Джезу стає прикладом для численних католицьких церков у багатьох країнах. У Львові за його зразком, але з кількома незначними відмінностями, будуються костюл Стрітєння (1642–1644), Вознесенський костюл у Рудках (1728).

Риси бароко привносилися в палацові, замкові й інші будівлі. Повсюдно починається будівництво церков, православних монастирів, будинків козацької старшини – тепер вони стають основними замовниками. Якщо раніше кам'яні будинки були поодинокими, то тепер їх зводять масово.

Однією з причин, що сприяла розвитку нового архітектурного стилю, стало те, що український народ зруйнував практично всі католицькі будівлі й палаци польських магнатів. У зв'язку з цим українське бароко швидко виробило свої стильові особливості.

На сьогодні чудовим архітектурним пам'ятником кінця XVII століття є будинок Якова Лизогуба, що знаходиться в Чернігові. Це колишній житловий одноповерховий будинок, пластика фасадів і фронтонів якого близька за характером до форм російської архітектури XVII століття, але значно більша й колоритніша, що створює мальовничу гру світлотіні.

Найбільш яскраво й самобутньо стиль українського бароко проявився в XVII – на початку XVIII століття в культовому зодчестві. Майстри прагнуть створювати виразні, вражаючі образи. Будуються монастирські собори, що за типом ближчі до традицій давньоруської архітектури, інші церкви – до типу українських дерев'яних церков. До першого типу належать давньоруські святині: київський Софійський собор, собор Єлецького монастиря в Чернігові і, особливо, Успенський собор Печерського монастиря, який здавна вважався найпопулярнішою будівлею на Русі. Усі ці споруди мали хрестокупольний тип, після відновлення (XVII століття) вони були «прикрашені» бароковим «одягом»: фасади збагатилися декором, з'явилися прибудови, надбудувалися верхи. Одним із найстаріших зразків такого типу є собор Троїцького монастиря в Чернігові.

ТЕМА № 12. СОЦІАЛЬНІ ІНСТИТУТИ

Увага! Наголошуй правильно!

авторитет	комфортний	періодичність
адаптувати	коректив	підкреслювати
безкоштовно	косметичний	піклуватися
виключення	літній	похилий
винахідник	лосина	правитель
відмінність	малозабезпечений	привілей
вузькоспеціалізований	мереживо	природний
вшанування	неймовірний	регулярний
довголіття	німецький	рукавиці
домінувати	непальський	спілкуватися
значущість	обмежений	спільнота
індійський	образ	чисельність
інтелектуальний	оратор	шаман
	патрилокальний	

Практичне мовознавство

1. Визначте, у якому рядку всі слова мають варіативне наголошення:

- а) помилка, розплід, добір, усмішка, алфавіт;
- б) загадка, розбір, показник, дочиста, абихто;
- в) фаховий, каталог, псевдонім, кілометр, маркетинг;
- г) договір, розповідач, жалюзі, гуртожиток, мережа.

2. Виберіть рядок слів, де б зміна наголосу змінювала лексичне значення слова:

- а) атлас, замок, володар, вогняний, жалібний;
- б) батьківщина, прошу, об'єднання, приклад, колос;
- в) луна, людський, заголовок, весняний, усмішка;
- г) типовий, сім'я, лапки, вигода, високо.

3. З'ясуйте, у якому рядку вимова всіх слів збігається з їх написанням:

- а) студент; чужина, ніч, вітчизна, травестія;*
- б) гуцул, говорити, яма, підвищити, сміх;*
- в) хвороба, Полтава, коробка, дошка, лава;*
- г) синій, пом'якшений, ручці, зима, голубка.*

4. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах відбувається асиміляція приголосних:

- а) рости, безбережний, анекдот, вокзал, рости;*
- б) молотьба, якби, березняк, житловий, роздавати;*
- в) легко, дочці, пісня, розширити, честь;*
- г) грядка, днями, дзвін, розчесати, бездарний.*

5. З'ясуйте, у якому рядку в усіх словах відбувається асиміляція приголосних:

- а) стіна, вітчм, грається, житнє, безжалісний;*
- б) застій, обшир, ручці, молодший, безсонний;*
- в) сьогодні, коротший, баластний, коритце, рушник;*
- г) грієшся, нігті, мишці, зчищу, пункт.*

6. Виберіть рядок, де в обох словосполученнях не порушено правила милозвучності:

- а) справа йде на лад, слова і музика;*
- б) рятуватись втечею, прочитати у книзі;*
- в) мірялись силою, поля й ліси;*
- г) раніше й тепер, зустрітись зі мною.*

Прелімінарні вправи

1. Ознайомтеся з невідомими словами та прочитайте їх визначення:

- 1) авторитет – загальновизнане значення, вплив, поважність;*
- 2) вшанування – повага, пошана;*
- 3) значущий – який має неабияке значення; важливий, серйозний;*

4) *коректив* – часткова зміна або виправлення будь-чого; поправка;

5) *літній* – немолодий; який починає старіти;

6) *мереживо* – сітчаста тканина з візерунками, якою оздоблюють одяг, білизну та інші предмети домашнього вжитку;

7) *немічний* – недостатньо сильний (про людину, частини її тіла, тварину); слабкий, безсилий;

8) *патрилокальний* – пов'язаний із поширеною при патріархаті формою шлюбного поселення, при якій дружина переходить на проживання в родову общину чоловіка;

9) *правитель* – особа, що стоїть при владі в державі, країні чи якійсь її частині;

10) *привілей* – особлива перевага, пільга, яку закон надає окремим особам, групам людей або певному станові, класові;

11) *спільнота* – об'єднання людей, згуртованих спільними умовами життя, метою, інтересами.

2. Складіть речення зі словами з вправи № 1.

3. Погляньте на 13 малюнків. Опишіть їх, використовуючи такі словосполучення: *на малюнку зображено, я бачу, малюнок присвячений, згідно з зображенням можна зробити висновок* тощо. Об'єднайте їх у групи. Критерії оберіть самостійно та обґрунтуйте Вашу відповідь.

4. Дайте відповіді на запитання й виконайте завдання:

- Що об'єднує малюнки, запропоновані у вправі № 3?
- Які із зображень характерні для Вашої країни та України?
- На Вашу думку, якими є переваги та недоліки старості?
- Порівняйте Вашу відповідь з відповіддю студентів, представників інших країн.

Ознайомлення з текстом

Ставлення до людей поважного віку у світі

У всіх країнах світу суспільство має на меті виховання та становлення почуття толерантності до різних верств населення: люди поважного віку, малозабезпечені, люди з обмеженими можливостями, самотні люди.

Населення світу стрімко старіє. В усьому світі люди живуть дедалі довше завдяки досягненням в галузі охорони здоров'я, харчування та технології. Цей віковий зсув населення дає нам

неймовірні можливості, але й спричиняє появу певних проблем. Існують величезні відмінності в тому, як у різних суспільствах ставляться до літніх людей. У деяких країнах діти дбають про своїх батьків на дому, в інших – залишають їх у будинках для людей поважного віку, де про них піклуються спеціальні працівники.

Організація Об'єднаних Націй стверджує, що літніми можна вважати людей, починаючи з 60 років. Міжнародний день людей поважного віку святкують у жовтні. Але в кожному суспільстві існують свої уявлення про те, кого вважати літніми. У Сполучених Штатах, наприклад, на пенсію виходять тільки в 65 років. А в Новій Гвінеї той, кому 50 років, вважається старим. Такий віковий розрив у понятті старості різних культур має величезні наслідки для соціуму, оскільки фактично це дві різні вікові категорії людей з різними фізичними та інтелектуальними можливостями.

За даними ООН, у 2001 році населення світу досягло близько 6,2 млрд. людей, а вік кожного десятого землянина склав 60 років і більше. За прогнозами ООН, до 2025 року населення світу зросте порівняно з 1950 роком утричі, а чисельність людей поважного віку збільшиться в 6 разів, у той час як число старих людей (старше 80 років) збільшиться в 10 разів.

У будь-якого народу старість і мудрість – синоніми, але найвеличніший авторитет древніх мудрих правителів разом з культом предків поєднали в Китаї. Люди, які дожили до поважного віку, користуються загальною повагою. На відміну від європейців, де додати людині віку (особливо жінкам) є образою, у китайській традиції – це комплімент, оскільки вік у цій спільноті завжди заслуговує на повагу.

Відомо багато вікових ініціацій, що символізують перехід від одного суспільного становища людини до іншого. У японців, наприклад, він присвячений вшануванню довголіття. Існує звичай, відповідно до якого людина, що досягла 60 років, тобто пройшла 5 дванадцятилітніх циклів, вважається такою, що повертається в раннє дитинство. Їй, відповідно, дарують жилет і маленьку шапочку, колір яких з віком змінюється від червоного в 60 років до білого в 99 років.

Японію вважають країною активних довгожителів. Активна праця стала причиною соціального, а не тільки природного довголіття людей у Японії. Так, з-поміж японських довгожителів нині є багато успішних людей. Наприклад, Такотомі Наїто (колишній президент компанії Olimpus), досягнувши 100-літнього віку, і досі грає в гольф, а Момуфуку Андо (винахідник локшини швидкого приготування) продовжує працювати консультантом у створеній ним компанії Nissin. Найстарішою людиною, яка підкорила гору Еверест, є японець Катсусуке Янагісава, який піднявся на її вершину в 71 рік, а Кейдзо Міура своє 99-річчя відсвяткував сходженням на найвищу європейську вершину – Монблана.

Однак для того, щоб у країні активні довгожителі стали правилом, а не винятком, замало лише традицій і природних умов, потрібно забезпечувати й високий соціальний статус людей поважного віку.

Зокрема, у Японії одним з напрямів соціальної політики з боку держави є забезпечення умов комфортного життя людям поважного віку (це виявляється у знижках на продукти харчування, медичні та косметичні послуги, можливостях безкоштовно відвідувати сауни, басейни, спортивні зали тощо). Все це надає сенсу життю людини поважного віку, дає їй можливість активно працювати над собою, розвиватись, навчатись, відчувати свою значущість у суспільстві.

У Кореї та Китаї, де навіть є особливий закон, згідно з яким діти зобов'язані відвідувати своїх батьків з певною періодичністю, незалежно від того, як далеко від них живуть. І якщо діти цього закону не дотримуються, вони можуть зіткнутися з серйозними штрафами або навіть опинитися у в'язниці.

Статтею 207 Цивільного кодексу Франції визначено, щоб дорослі діти регулярно спілкувалися зі своїми літніми батьками. Цей закон було прийнято після того, як учені опублікували результати дослідження, яке показало високий рівень самогубств з-поміж літніх людей у Франції.

В Індії та Непалі, за давньою традицією, молода дружина переходить жити в будинок сім'ї чоловіка. Це називається патрилокальний шлюб. Але сучасний економічний стан у країні

вносить у традицію свої корективи, і молоді подружжя все частіше опиняються в сотнях кілометрів від своїх батьків. Індійська та непальська влада намагаються розв'язати цю проблему, розробляючи програми по догляду за людьми поважного віку.

Ставлення представників того чи того народу до людей поважного віку часто відображається в його мові. Наприклад, шанобливий суфікс -жі на хінді додавали до імен великих людей (Махатми Ганді), щоб підкреслити свою повагу. Слово Mzee в мові суахілі (мова багатьох країн Африки) – це термін, який використовується молодими ораторами, коли вони хочуть підкреслити свою особливу повагу до старших. У Японії суфікс -san часто додається до імен старійшин і виявляє глибоку повагу до літніх людей.

Людей поважного віку в різних країнах поважають за те, що вони мають вузькоспеціалізовані навички. Наприклад, гавайських бабусь шанують за їх унікальне вміння плести мережива й пухові хустинки з рукавицями. Західні суспільства теж ставляться з повагою до життєвого досвіду, отриманого з роками: середній вік для президента США – 54 роки, судді Верховного суду – 53 роки. Деякі суспільства вважають, що літні люди мають магичні сили. На Еквадорі є народність, яка вважає, що шамани поважного віку наділені надприродними здібностями. Вони цілий день сидять з хворими і немічними, щоб зв'язатися з духами і знайти ліки від хвороби.

Для кожної країни світу завжди було актуально віднайти баланс оптимального та гармонійного співіснування різних вікових груп, при якому жодна не буде домінувати й користуватися привілеями за рахунок інших. Уряди та населення усіх країн світу максимально адаптують життя та закони задля комфортного життя людей поважного віку.

Лексико-граматичні вправи

1. Доберіть із тексту прикметники. Визначте рід, число, відмінок та закінчення в дібраних словах.

2. Випишіть із тексту прикметники, розподіливши їх за числами (в однині – за родами (чоловічий, жіночий, середній). Визначте їх граматичні ознаки.

3. Від поданих слів утворіть за допомогою суфіксів прикметники; суфікси виділіть. *Компетентність, вік, інтелект, природа, успіх, косметика, медицина, спорт, спеціалізація, пух.*

4. У зв'язку з чим утворені прикметники було використано в тексті? Знайдіть речення з ними.

5. Знайдіть у тексті слова, пов'язані з темою «Люди поважного віку». Складіть з ними речення.

6. Замість крапок у поданих реченнях вставте необхідні слова та словосполучення.

1. У деяких країнах діти дбають про своїх батьків на дому, в інших – залишають їх в будинках для, де про них піклуються спеціальні працівники. 2. Організація стверджує, що літніми можна вважати людей починаючи з 60 років. людей поважного віку святкують у жовтні. 3. Людині, якій виповнилось 60 років, у Японії дарують ... і маленьку ..., колір яких з віком змінюється від ... в 60 років, до ... в 99 років. 4. За давньою традицією переходить жити в будинок сім'ї чоловіка: це називається ... шлюб. 5. Людей поважного віку в різних країнах поважають за те, що вони мають

Мовленнєво-комунікативні вправи

1. Дайте відповіді на запитання до тексту та виконайте завдання:

– Які чинники збільшення тривалості життя людей на планеті Ви знаєте?

– Згідно з нормативною базою ООН, кого можна вважати літньою людиною?

– Доберіть приклади вікових меж людей поважного віку в різних країнах.

– Як живуть люди поважного віку в Китаї? Яким є ставлення китаїців до старшого покоління? Доберіть приклади та обґрунтуйте свою відповідь.

– Який звичай у Японії присвячений вшануванню довголіття?
– Які приклади людей-довгожителів Ви знаєте?
– На чому зосереджено соціальну політику в Японії стосовно комфортного життя людей поважного віку?

– Які закони Ви знаєте, недотримання яких веде до притягнення до відповідальності людей, що виявляли неповагу або нешанобливе ставлення до літніх людей?

– Які особливості вшанування старшого покоління в Індії та Непалі Ви знаєте?

– Як виражається шанобливе ставлення до людей поважного віку у мовах різних країн?

– Чому старших людей поважають в усьому світі? Доберіть приклади країн, де є ті чи ті традиції вираження поваги та шани.

2. У зв'язку з чим у тексті використано такі числа: 60 2001 2025 65 80 50 1950 6?

3. Проаналізуйте особливості ставлення населення до людей поважного віку на Вашій Батьківщині. Напишіть набір слів, які уособлюють характерні риси Вашої культури в окресленому аспекті.

4. Побудуйте діалог, проілюструвавши в ньому значення словосполучення «толерантне ставлення до людей поважного віку».

5. Підготуйте виступ на тему «Захист прав людей поважного віку на моїй Батьківщині».

6. Об'єднайтеся в пари. Максимально розкрийте одну із запропонованих тем, використовуючи метод гри «синквейн».

Теми: «Позитивне ставлення до людей поважного віку», «Негативне ставлення до людей поважного віку», «Можливості літньої людини», «Дозвілля людини поважного віку».

Трансформація тексту

1. Підготуйте повідомлення «Види компресії тексту».
2. Напишіть анотацію до тексту, спираючись на отримані відомості про мовно-композиційні її особливості.
3. Проаналізуйте, які мовні кліше були використані Вами під час написання анотації. Зверніть увагу на специфіку використання

вставних конструкцій у тексті анотації. Зробіть висновок про те, яку роль відіграють вони в побудові тексту.

Самостійна робота. Проект

Тема «Захист прав людей незахищеної верстви населення». Вам запропоновано на вибір певні групи людей задля ілюстрації інформації: люди поважного віку, самотні, малозабезпечені, люди з обмеженими можливостями. З огляду на Ваш досвід та поінформованість у тій чи тій сфері, оберіть країну або Вашу Батьківщину задля подання актуальної інформації стосовно піклування суспільства про людей, які потребують допомоги. Мета – презентувати нагальну інформацію за темою, запропонувати шляхи розв’язання певних проблем.

З. П. Бакум, І. А. Дирда

ПОЛІКУЛЬТУРНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Навчальний посібник

Підписано до друку 06.02.2019.

Формат 60x 84/16. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний 80 г/м². Друк електрографічний.

Умов.-друк. арк. 6,86. Обл.-вид. арк. 5,17

Тираж 100 примірників. Замовлення № 02/19/3-58.

Видавець та виготувач:

ФОП Осадца Ю.В

м. Тернопіль, вул. Винниченка, 9/7

тел. (0352) 40-08-12, (0352) 40-00-63, (097) 988-53-23

*Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до державного
реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013 р.*